

PAULOVA'EA OMOMBE'U ROMAPEVA'EA PE

Carta de Paulo aos Romanos

---

1 ¹Ji ko Pauloramo Jesus Cristo'gareheva'ero jitekovo garemimbotarimova'ea rehe. Kiro ji ikwatijarukari nhinhi'iğa imondovouka pe me – perope peju cidade de Roma pe. Tupana'ga ji mongo omoirũharamo ikwehe. Igwete ga ei ji ve: “Emombe'umbe'u ti ęa pe nhiremimombe'upyryva Jesus Cristo'ga mombe'gwovo,” ei Tupana'ga ji ve ikwehe.

²Ymya Tupana'ga ikwahavukari ęwemimombe'upyryva onhi'iğa mombe'uharava'ea pe hako. “Amondo po ti ji Cristo'ga yvyakotyve'iğa pyri nehẽ. Pyry po ti ęa pe a'ero nehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve. “Pekwatija ti nhiremimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovo a'ero tokwaha ti ęa javoji,” ei ga onhi'iğa mombe'uharava'ea pe hako. A'ero ahe ikwatijari inoęa hako. (Aherembikwatijara ko Tupana'ga mombe'uhava.)

³Tupana'ga okwatijaruka ahe ve ęwemimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovouka hako. Jesus Cristo'ga ko Tupana'ga ra'yra'ga nhandepojykaharete'ga. Yvyakotyva'ero ga ari Daviva'ea rymyminoro raikwehe. ⁴Tupana'gahugwiva'ero ga pyryhetero. Tupana'ga opopoakarimo ga Cristo'ga mboukwahahetei gwa'yramo. A'ereki ga Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi. ⁵Igwete ga ei Cristo'ga pe: “Emombyry ti Paulo'ga pe terenhimoirũuka ti ga pe a'ero,” ei Tupana'ga Cristo'ga pe. Nurã ji Cristo'ga moirũi ga mombe'gwovo ojipe'iğa gwyrivepe'iğa pe nhaporemotojiko ti ęa ga rehe javo. “Tohendu katu ti ęa Cristo'ga nhi'iğa nehẽ. A'ero po ti ęa ga mbohetei nehẽ no,” a'e ji ęa pe jipi. ⁶Pe me ji ei a'ea no. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Pejiko ti Jesus Cristo'ga rehe pejikovo gareheva'ero,” ei Tupana'ga.

⁷Kiro ji ikwatijarukari nhinhi'iğa a'ero imondovouka pe me Roma pe. Pe ko Tupana'ga py'a ja. E'i ga pe me: “Ęa ko jireheva'ero,” ei ga pe me.

Tupana'ga ti tomombyry pe me nhanderuvete'ga Jesus Cristo'ga pavẽi nhandepojykaharete'ga pavẽi. Tonoęatu ti ęa pepy'a no.

Taho ti pe pyri, ei Paulova'ea

⁸Ta'e na'ē ti pe me. Jesus Cristo'ga rekorō ġwaramo ji pavēi ji ei Tupana'ga pe: “Apī, ndepyry hete nde ejive'ē ġa nderekopava Roma pe. A'ereki jara'ġa nhaporemo omombe'u ġa kiro,” a'e ji. “Ojiko hete ġa Jesus Cristo'ga rehe Roma pe, ei ġa,” a'e ji Tupana'ga pe pe mombe'ġwovo. ⁹Ga pe ji poravykykatui jipi garemimombe'ua mombe'ġwovo gara'yra'ga mombe'ġwovo. Nhinhi'ġa nanani Tupana'ga pe ji pe mombe'umbe'ui jipi. Ga okwaha hete nhiremimombe'umbe'ua ojive. ¹⁰A'ea'e ji Tupana'ga pe jipi: “Apī, ymyagwera jate ji hopotaramo Romapeve'ġa pyri novīa. Nde ipotarame jihoa ġa pyri ji mondo ti kiro ġa pyri a'ero,” a'e ji ga pe. ¹¹A'ereki ji opohepiaga'u hete topomoirū ti javo. A'ero po ti Tupana'ga ra'uva imombyryvi pe me nehē. A'ero po ti pe jikohetei Cristo'ga rehe nehē. ¹²Nahā po ti nhande jopokopokogi a'ero nhanderyoryvamo nehē. Pejikohetea repiagame po ti ji roryvamo pe ndehe nehē. Na jitehe po ti pe ndoryvamo jijkohetea repiagame nehē no. Nahā po ti nhande nhombojikojikohetei Cristo'ga rehe nehē.

¹³Nhiirū, tamombe'ui ti pe me tapekwaha. Kotihīhī ji hopotaramo pe pyri novīa. Emo tegwete jihohava jipi. Tambojiko pota ji pepyteripeve'ġa Cristo'ga rehe. Nahanahā ji judeus'ġarūive'ġa mbojikogukari ojipe'ġa gwyri pe ikwehe. ¹⁴A'ereki Jesus Cristo'ga e'i ji ve: “Ji mombe'umbe'ui ti ġa pe nhaporemo,” ei ga. Nurā ji Cristo'ga mombe'umbe'ui ġa pe jipi. Ka'gwyripeve'ġa pe ji ga mombe'ui. Cidapeve'ġa pe ji ga mombe'ui no. Ikwahapyra'ġa pe ji ga mombe'ui. Ikwahapyre'ŷve'ġa pe ji ga mombe'ui no. ¹⁵Nurā ji jirokwapotari Cristo'ga mombe'ġwovo pe me Roma pe no.

Tupana'ga remimombe'upyryva ikwahy hete

¹⁶Cristo'ga mombe'ua pyry hete ji ve. Nurā ji nanotī a'ea. Ġa a'ea reroviarame Tupana'ga omombo ġandekote'varuhua ġa hugwi – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe. Judeus'ġa hugwi ypy ga imombori ġandekote'varuhua ġa jikogame Cristo'ga rehe. Na jitehe judeus'ġarūive'ġa hugwi ga imombori ġandekote'varuhua ġa jikogame ga rehe. ¹⁷A'ereki Cristo'ga mombe'ua rehe nhande tikwaha. Nurā nhande ei: Tupana'ga nhande mombyry nhande jikogame Cristo'ga rehe – nhande jikogame jate ga rehe. Nahā i'ei aherembikwatijara no Tupana'ga mombe'uhara:

“Ġa jikogame ga rehe Tupana'ga ġa mombyryvi. A'ero po ti ġa ndekopyahui nehē,” e'i ikwatijara.

Ite'varuhu hete vvyakotyve'ġa

¹⁸Tupana'ga okwahavuka nhande ve. Nurā nhande ei: Yvagipeve'ga po ti ombohahy okote'varuhuve'ġa pe nehē onhimonha'ngavo ġandekote'varuhua rehe. Okote'varuhuro ġwaramo ġa nombokwahyukari ojihe a'itituhēva'ea Tupana'ga kwahava. ¹⁹Tupana'ga po ti ombohahy tuhē ġa pe. A'ereki Tupana'ga kwahava jukwaha ġa pe. A'ereki Tupana'ga tuhē ojikwahavukaripe ġa pe novīa. Emo ġa ndokwahapotari ga.

²⁰Ymya Tupana'ga oapo yvya hako. Garembiapoagwera jate jukwaha a'ero Tupana'ga reaporoğita gapopoakara no – a'ea namominangavi gapopoakara. Nhande ndihepiagi gareaporoğita nhandereakwara pyvõ novia. Emo nhande tikwaha a'ea garembiapo repiagame. Nurã ijari ãa ndehe ãa ikwahapotare'yymame.

²¹Ğa okwaha Tupana'ga novia. Emo ãa nombohetei ga. Ğa nde'i ga pe: “Ndehe ko Tupanetero. Ndepyry hete nde imombyryva ore ve,” nde'i ãa ga pe. Ğa heaporoğita tehe reki. Ohorame ypytuna rupi ahe ndokwahavi okovo hepiage'yyma. Na jitehe okote'varuhuve'ğa ndokwahavihu a gweaporoğitakatue'yymame. ²²“Orokwaha hete ore,” ei ãa novia. Emo ãa ndokwahavihu okovo. ²³Ğa nombohetea'javi Tupana'ga – gaha koi nomanoa'javi. Ha'angavatehea reki ãa ombohete, ģana'angava no – kiroki ãa vyvakotyve'ğa omanove'ğa. Ğana'angava ãa ombohete. Ipepova'ea ra'angava ãa ombohete no ipyva'ea ra'angava. Ohyryryva'ea ra'angava ãa ombohete no.

²⁴Nurã Tupana'ga pohiri ãa hugwi. “Oko te'varuhu potaruhu ãa oakwahave'yyma,” ei ga. “Ojogwereco te'varuhu pota ãa,” ei ga. “Na ãa ndekoi jate a'ero ģwemimbotarimova'ea rehe ojogwerekote'varuhuavo,” ei Tupana'ga. ²⁵Ndogweroviara'javi ãa a'itituhẽva'ea Tupana'ga mombe'ua. I'mbeva'ea ãa gwerovia reki. Ombohete ãa Tupana'ga rembiapo okovo hehe. Tupana'ga reki mbatera apohara'ga ãa nombohetei okoe'yyma ga rehe. Gaha po nhande timbohete avuirama hamo. Na tuhẽ a.

²⁶Ğa ndekote'varuhuro ģwaramo Tupana'ga pohiri ãa hugwi. “Na ãa jogwerekote'varuhupotari a'ero,” ei ga. A'ereki ãa nahembirekokatua'javi reki. Kunhangweramo memenhuhũ ãa jogwerekoi. ²⁷Na jitehe akwaimba'ero memenhuhũ ãa jogwerekopotari. Ojogwereco te'varuhu ãa. Na rui po ahe rekoi hamo. Ite'varuhu tuhẽ ãa pe a'ero ģandekote'varuhua ikwepykavamo.

²⁸E'i ãa ojohupe: “Timoka'nhy ti Tupana'ga.” Nurã Tupana'ga e'i ãa pe: “Na ãa ndeaporoğitate'varuhuro a'ero,” ei ga. A'ero ãa ndekouhui okote'varuhua rehe – kiroki a'ea rehe ahe ndekoi hamo. ²⁹Okote'varuhuparavuhua rehe jate ãa ndekoi. Opotarahivuhu hete ãa ojipe'ğa mbatera. Onhimyrõ hete ãa ojipe'ğa ndehe. Ojokujajuka ãa. Ojogwayvayva ãa. Onhomoandyandyjuhu ãa. Heaporoğita te'varuhu ãa ojipe'ğa pe. Omombe'u tuhẽ ãa mbehea. ³⁰E'ie'ymi ãa ojipe'ğa pe: “Ite'varuhu ãa okovo.” Noaronhete ãa Tupana'ga. Onhombotegwete ãa. Onhimbohete tehe ãa jipyry hete ji javo tehe. Heaporoğitağita ãa nahanahã ti xako te'varuhu javo. Nohendukatui ãa gwuva'ğa nhi'iğa. ³¹Ndokwahavihu ãa. Ndekoi ãa ģwembie'ea rupi. Ndoporogwetygi ãa ojipe'ğa arõe'yyma.

³²Tupana'ga e'i nanongara'ğa pe: “Oho po ãa hahyva'ea ruvihava pype hamo,” ei ga. Okwaha reki ãa Tupana'ga nhi'iğa novia. Emo ãa ndopohiri okote'varuhua hugwi kiro ģandekoa tuhẽ opohire'yyma jugwi. Johe'i tehe ko ģandekote'varuhua. A'ereki ojipe'ğa ndekote'varuhurame ãa e'i pyry ãa pe.

Tupana'ga okwaha pa javo ahereaporoğita pe

2 ¹Pe'ji po pe ojipe'ğa pe: “Ite'varuhu ğa okote'varuhuavo.” Pehe reki peko te'varuhu no. A'ereki pe ğa javijitehe peko te'varuhu. Pe ndehe tuhē reki ijari a'ero pe erame ğa pe ite'varuhu ğa javo. Pe'erame a'ea ğa pe pe pemboja reki pejihe. A'ereki pe peko te'varuhu jitehe. ²A'itituhēva'ea rupi katu Tupana'ga imbohahyukari nanongara'ğa pe okote'varuhuve'ğa pe. A'ea tikwaha pa nhande. ³Oro pe, Tupana'ga po ti ombohahyuka tuhē pe me nehē no. A'ereki pe peko te'varuhu no. Pe'ji po ojipe'ğa pe: “Ite'varuhu ğa okote'varuhuavo.” Pe ki a'e te peko te'varuhu jitehe no. Ombohahyuka tuhē po ti Tupana'ga pe me nehē.

⁴Ga pyry hete pe me novia. Nonhimbaekwahivi ve ga pe me. A'ereki ga e'i pe me: “Perojijyi na'ē ti pejeaporoğita pejipohia pejikote'varuhua hugwi,” ei Tupana'ga pe me. “Pe pohirame pejikote'varuhua hugwi po ti ji nambohahya'javi pe me a'ero nehē,” ei ga pe me. Emo pe ndapekoi gapyryhetea rehe. Ndapekwahavi pe naerū? Ga pyry hete pe me topohi ti ğa okote'varuhua hugwi javo.

⁵⁻⁶Napeangarihu vehe pe peapyhae'yma! Nurā po ti koji'i Tupana'ga imbohahyukari pe me nehē ga ega'erame nhande ve ikwepyga nhandereaporoğitaagwera nehē. A'ea rupi po ti ga imboukwahavi onhimboahivuhua okote'varuhuve'ğa pe. Ikwepykava po ti ga imboukwahavi ja'javo ğa pe nehē no. A'itituhēva'ea rupi katu po ti ga ei ikwepyga vvyakotyve'ğa pe nhaporemō nehē. ⁷Jara'ğa oko katue'yimi. “Tihendu pota nhande Tupana'ga nhi'iğatua nhande ve,” ei ğa. “Tihendu pota nhande garemimbohetea nhandejihe. Xako pota nhande ga pyri avuirama,” ei ğa. Ğahā po ti Tupana'ga omongo ojipyri yvagi pe nehē. ⁸Jara'ğa ki a'e te ğwemimbotarimova'ea rehehu ğa oko. Ğa nohendukatui a'itituhēva'ea Tupana'ga nhi'iğa. Oho reki ğa okote'varuhua rupi. Tupana'ga po ti onhimboahivuhu ğa pe ğa nderekovo nehē onhimonha'ngavo ğandekote'varuhua rehe nehē. ⁹Ombohahyuka po ti ga ğa pe nehē. Okote'varuhuve'ğa pe nhaporemō po ti ga imbohahyukari nehē judeus'ğa pe judeus'ğarūive'ğa pe nehē no. ¹⁰Okokatuve'ğa po ti Tupana'ga ğa mbohetei nehē. “Pepyry hete pe,” e po ti ga ğa pe nehē. Onoğatu po ti ga ğapy'a nehē no. Nahā po ti ga imombyryvi ğa pe nehē judeus'ğa pe judeus'ğarūive'ğa pe nehē no. ¹¹A'ereki a'itituhēva'ea rupi katu Tupana'ga e'i ikwepyga nhande ve nhaporemō.

¹²Ymya Tupana'ga omb'o'euka Moisésva'ea pe onhi'iğa rehe hako ikwatijaruka ahe ve inoğauka hako. A'ero judeus'ğa gwereko Moisésva'ea remimbo'eagwera. Judeus'ğarūive'ğa ki a'e te ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijaragwera. Oho po ti ğa hahyva'ea ruvihava pype nehē. Ğa ndekote'varuhuro ğwaramo po ti Tupana'ga ğa mondoi ipype nehē. Emo po ti ga nde'i ğa pe nehē: “Napehendukatui pe Moisésva'ea remimbo'eagwera.” A'ea po ti ga nde'i ğa pe nehē. A'ereki ğa ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Ğa ndekote'varuhuro ğwaramo po ti ga ğa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehē.

Na jitehe judeus'gã, ãgandekote'varuhuro ãgwaramo po ti Tupana'ga ãga mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ no. Judeus'gã gwereko reki Moisésva'ea remimbo'eagwera novã. Nurã po ti ga ei a'ero ãga pe nehẽ: “Napehendukatui reki pe Moisésva'ea remimbo'eagwera,” e'i po ti ga ãga pe nehẽ. ¹³ ãga henduteherame a'ea Tupana'ga nde'i ãga pe: “Pepyry pe pejikovo.” ãga ndekorame ganhi'igã rupi Tupana'ga ei a'ea ãga pe. ¹⁴ Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i judeus'gã pe: “Peko katu ti.” Judeus'garũive'igã reki ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera. ãgwemimbotarimo tehe po ãga ndekoi Tupana'ga nhi'igã rupi, a'ero po jukwaha tuhẽ ãgandekokatukwahava. ¹⁵ Nhande ikwahavame ãgandekokatua nhande ei: Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i: “Peko katu ti.” A'ea kwahave'yname ãga ikwahavi reki ovytyteri pe okokatuavo. Gweaporoãgita pe ãga nhimombaragwahavi aherekokatua rehe. A'ereki okokaturame ãga e'i ovytyteri pe: “Nanongara ko pyry.” Okote'varuhurame ãga ikwahavi okote'varuhua no. ¹⁶ Aerẽ po ti Tupana'ga ei Jesus Cristo'ga pe a'ero te'i ti ga yvyakotyve'igã pe javo. A'ero po ti ga ei ãgandeaporoãgita pe ikwepyguka ãga pe nehẽ. Ojipe'gã ndeaporoãgita onhimi nhande ve. Tupana'ga okwaha pa reki. A'ero po ti ga ei ikwepyguka ãga pe nehẽ. Nahã ji ei jipi imombe'urame Tupana'ga remimombe'ua.

Judeusva'ea gwereko Moisésva'ea remimbo'eagwera

¹⁷ Oro pe judeusramo pe'ji reki pe: “Nhande ko judeusramo. Tireko nhande Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nurã nhande pyryvamo,” pe'ji tehe reki pe pejive. Penhimboheteuhu tehe pe nhande ko Tupana'gareheva'ea javo. ¹⁸ Pekwaha pe Tupana'ga remimbotarimova'ea novã. Moisésva'ea remimbo'eagwera pe mbo'embo'e. Nurã pe ei: “Xanhimombaragwaha nhande aherekokatua rehe,” pe'ji pe novã.

¹⁹ Hehae'yve'igã ndokwahavi hepiage'yma ãgwaramo. Nurã ahe ãga nderohoi. Ypytunarupive'igã na jitehe ndokwahavi hepiage'yma. Nurã ahe hyapei ãga pe tohepia ti ãga ikwahava javo. Nurã pe ei nanongara'gã'jave'igã pe – kiroki ãga ndokwahavi Tupana'ga – ãga pe pe ehetei: “Nhande tikwahavuka Tupana'ga pe me,” pe'ji hete pe ãga pe. ²⁰ “Timoãgita nhande okokatue'yve'igã. Timbo'embo'e nhande ãga no – kiroki ãga ndokwahapavi,” pe'ji tehe pe. “A'ereki nhande tikwaha pa a'itituhẽva'ea Moisésva'ea remimbo'eagwera rerekoro ãgwaramo,” pe'jiteheuhu pe.

²¹ Pembo'e pe ojipe'gã. Maraname pe napenhimbo'ejuhu reki naerũ? Pe'ji pe ãga pe: “Tapemimuhũ ti ojipe'gã mbatera,” pe'ji pe ãga pe. Maraname pe tuhẽ imimuhũ reki naerũ? ²² Pe'ji pe ãga pe: “Taperekoi ti ojipe'gã nembireko'gã,” pe'ji pe. Maraname pe ojipe'gã nembireko'gã nderekouhui naerũ? “Tapekoi ti ãganemimbohete'hara rehe,” pe'ji pe ojipe'gã pe. Maraname pe ndekouhui itambere'ia rehe ãganemimbohete'hara rongapeva'ea rehe imima jugwi naerũ? ²³ Pe'ji pe: “Tireko nhande aherembikwatijara Tupana'ga nhi'igã,” pe'ji pe penhimboheteavo. Emo pe napehendukatui reki Tupana'ga nhi'igã. A'ero ojipe'gã e'i te'varuhu Tupana'ga pe. ²⁴ Tupana'ga mombe'uhava e'i:

“Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo judeus'ġarūive'ġa e'i te'varuhu Tupana'ga pe ga mbotegweteavo,” e'i ikwatijara.

²⁵Nahã pe ei judeusramo: “Nhande ko Tupana'gareheva'ero xako nhanderakwanhapira ikytiro ġwaramo.” A'ea pe ei. Pyry tuhẽ pejikytiagwera pe hendukaturame Moisésva'ea remimbo'eagwera. Hendukatue'ymame ndatekwava'javi reki pejikytiagwera rehe. Pejikyti tehe pe a'ero. ²⁶Oro judeus'ġarūive'ġa ojikyite'ÿve'ġa, ġa ndekorame Tupana'ga nhi'ġa rupi, a'ero po ti ga ei ġa pe nehẽ: “Pe ko ojikyite'ġa ja ji ve kiro,” e po ti ga nehẽ. “A'ereki pe jireheva'ero peko kiro nhinhi'ġa rendukaturu ġwaramo,” e po ti Tupana'ga judeus'ġarūive'ġa pe nehẽ. ²⁷Pehe judeusramo pereko pejikytiagwera novia. Pereko pe Moisésva'ea rembikwatijaragwera no novia. Emo pe napehendukatui a'ea. Judeus'ġarūive'ġa ki a'e te ndogwerekoi okytiagwera. Ndogwerekoi ġa aherembikwatijara. Emo ġa oko Tupana'ga nhi'ġa rupi. Nurã ġa imboukwahavi pendekote'varuhua pe hendukatue'ymame ganhi'ġa.

²⁸Pe'ji pe: “Nhande ko judeusramo xako Tupana'gareheva'ero,” pe'ji pe. Emo o'eteheuhuro ġwaramo rui ahe oko Tupana'gareheva'ero. Okytiro ġwaramo rui ahe oko Tupana'gareheva'ero. ²⁹Ġa ndeaporoġitapyryvame jate ovytyeri pe Tupana'ga ei ġa pe: “Pehe ko jireheva'ero.” Pe herekoteherame Moisésva'ea rembikwatijaragwera Tupana'ga nde'i a'ea pe me. Tupana'ga ra'uva imbopyahurame pendeaporoġita a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe ko jireheva'ero.” Tupana'ga tuhẽ ombohete nanongara'ġa a'ero. Ojipe'ġa rui ombohete ġa.

3 ¹Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Ndapyryvi nhande rekoi judeusramo naerũ?” pe'ji po pe. “Ndapyryvi nhandejikytiagwera naerũ?” pe'ji po pe ji ve. ²Pyry hete tuhẽ reki. A'ereki judeusva'ea pe nhaneramonhava'ea pe Tupana'ga omondo onhi'ġagwera ġwembikwatijarukaragwera. “Togwereco katu ti ġa nhinhi'ġa imombe'gwovo,” ei Tupana'ga ahe ve hako.

³Pe'ji po pe ji ve no: “Jara'ġa reki ndokoi Tupana'ga rembi'ea rupi nhandere'yja'ġa. Nurãro ġwaramo po ti Tupana'ga na jitehe ndokoi ġwembi'ea rupi naerũ?” pe'ji po pe ji ve. ⁴Na rui. Ġwembi'ea rupi katu Tupana'ga rekoi jipi. Jara'ġa i'mbe pa. Tupana'ga ki a'e te ni'mbei jipi. Nahã Tupana'ga mombe'uhava i'ei:

“Nde nhi'ġame po ti ġa ei nde ve:

‘Alitituhẽva'ea rupi katu neremimombe'ua,’ e'i.

“Ġa imbojateherame nde rehe

po ti jukwahavamo nderekokatua nehẽ,” e'i ikwatijara.

⁵Pe'ji po pe ji ve: “Nhande rekote'varuhurame po ġa ei nhande mombe'gwovo: ‘Oko te'varuhu ġa. Tupana'ga reki ġa atyvi,’ e po ġa. ‘A'ereki ga oko katu hete,’ e po ġa,” pe'ji po pe ji ve. A'ero po pe etehei: “Nhande rekote'varuhuro ġwaramo koji'i jukwaha hete reki Tupana'ga rekokatua. Pyry a'ero nhanderekote'varuhua. A'ereki nhanderekote'varuhua omboukwaha Tupana'ga rekokatua,” pe'jiteheuhu po pe ji ve. “Tupana'ga tiruahũ reki imbohahyrame nhande ve nhanderekote'varuhurame,” pe'jiteheuhu po pe.

⁶Na rûi reki, a'e ji pe me. Tupana'ga pyry tuhê. Nurã po ti ga ikwahavi ja'javo vvyakotyve'ğa ndeaporoğita pe nehê ikwepykwepyyga ğa pe nehê. Po Tupana'ga ndapyryvi hamo a'itituhêva'ea rupi katu rûi po ga ei a'ero ğa pe hamo.

⁷Pe'ji po pe ji ve a'ero: "Ji rekote'varuhurame po ğa ei ji mombe'gwovo: 'Ga atyvi reki Tupana'ga oko katu,' e po ğa," pe'ji po pe. "Ji rekote'varuhuro ğwaramo koji'i jukwaha hete Tupana'ga rekokatua. A'ero ğa koji'i Tupana'ga mbohetei," pe'ji tehe po pe ji ve. "Pyry a'ero jirekote'varuhua. A'ereki ji rekote'varuhurame ğa koji'i Tupana'ga mbohetei garekokatuhetea kwahava," pe'ji tehe po pe. "Maraname po Tupana'ga euhui ji ve naerũ netiruahũ nde javo?" Pe'ji tehe po pe ji ve. ⁸Po pe ei a'ea, a'ero po pe etehei no: "Xako te'varuhu tokwaha hete ti ğa Tupana'ga rekokatua javo." Pohoa tuhê ojipe'ğa etehei imbojateheavo ji rehe ji mbotegweteavo. "Paulo'ga e'i jipi: 'Xako te'varuhu tokwaha hete ti ğa Tupana'ga rekokatua javo,' ei ga," e'i tehe ğa ji ve. Ji ko nda'ei reki a'ea. Pyry po ti Tupana'ga imbohahyi ğa pe nehê ğa erame xako te'varuhu javo.

Ndiakokatuhavi pa

⁹A'ero po pe ei ji ve: "Marã a'ero? Nhande judeusramo nhandepyry hete jara'ğa hohe?" Ahã tuhê, a'e ji. "Ndojoavyavyi judeus'ğa judeus'ğarũive'ğa pavêi okote'varuhuavo," a'e ko ji pe me ko. A'ereki niandepiro'y pavi nhande nhanderekote'varuhua hugwi. ¹⁰Nahã Tupana'ga rembikwatijarukara i'ei vvyakotyve'ğa mombe'gwovo.

"Ndapyryvi pa ğa Tupana'ga pe," e'i.

¹¹"Nonhimombaragwahavi pa ğa aherekokatua rehe.

Ndokwahapotari pa ğa Tupana'ga okoe'y ma ga rehe," e'i.

¹²"Opohi pa ğa Tupana'ga hugwi.

Ndoakwahavihu pa ğa.

Ndokokatui pa ğa," e'i ikwatijara.

¹³"Onhi'ĩ te'varuhu ğa ja'javo ojipe'ğa pe.

Omoandyandyi ğa ojipe'ğa," e'i.

"Mboja ahe hu'urame ahera'oa mbotegwetei.

Na jitehe o'ete'varuhurame ojipe'ğa pe

ğa ğa mbotegwetei," e'i ikwatijara.

¹⁴"Onhimboahivuhurame ojipe'ğa pe

ğa e'i te'varuhu ğa pe imbote'varuhuavo," e'i.

¹⁵"Ojukatuhêtuhenhuhũ ğa ğa.

¹⁶Perope ğa oho

– pevo ğa ojipe'ğa mbotegwetegwetei ğa mbovy'are'y ma," e'i.

¹⁷"Nombojogwerekokatuu kari ğa jara'ğa pe.

¹⁸Nomondoĩ ğa imohina Tupana'ga rehe okyhyjie'y ma ga hugwi," e'i

ikwatijara vvyakotyve'ğa mombe'gwovo.

¹⁹Tupana'ga okwatijaruka onhi'ĩ ğa heja. Ğa pe garembikwatijarukara i'ei a'ero – kiroki ğa oko Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi judeus'ğa. A'ea

ikwahava nhande xa'eyme a'ero: “Ndorokwahavi ore orerekote'varuhua.” Xa'eyme ti nhande a'ea judeusramo. Judeus'ġarũive'ġa ti te'iyme no. Nhande ikwahava ġwaramo nhanderekote'varuhua, a'ero po pyry Tupana'ga ei nhande ve nhaporem: “Peko te'varuhu tuhẽ pe.” ²⁰Tupana'ga nde'i nhande ve: “Pepyry hete pe aherembikwatijaragwera hendukaturo ġwaramo.” Nde'i ga a'ea nhande ve. A'ereki ikwatijaragwera okwahavuka reki nhande ve nhanderekote'varuhua.

Tupana'ga nhande mombyry

²¹Aġwamo reki Tupana'ga okwahavuka nhande ve nhande mombyryva. Aherembikwatijaragwera rehe rũi reki Tupana'ga nhande mombyry. Moisésva'ea rembikwatijara nhande mbo'e reki nhande mombyryva rehe. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea na jitehe nhande mbo'e a'ea rehe. ²²Nhande jikogame Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga nhande mombyryvi. Ġa nhaporem Tupana'ga ġa mombyryvi ġa jikogame Cristo'ga rehe. A'ereki ġa ojo'jajo'ja judeus'ġa judeus'ġarũive'ġa pavẽ. ²³A'ereki ġa nhaporem okote'varuhu. Ndohei ġa Tupana'ga pyryhetea apiavo. ²⁴Emo Tupana'ga omombyry ġa pe. Ġa ndokwepygi Tupana'ga pe. Ga omombyry tehe ġa pe ġa jikogame Jesus Cristo'ga rehe. A'ereki Tupana'ga ġa mbopiro'yuka ġandekote'varuhua hugwi. ²⁵Tupana'ga ombuhuruka Cristo'ga yvya koty teremano ġa ndepyga javo. “A'ero po ti nde imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa jikogame nde rehe,” ei ga Cristo'ga pe. Cristo'ga momanoukaramo Tupana'ga ei: “Tokwaha ti ġa jipyryva. A'ereki ji ġandekote'varuhua momboruka,” ei Tupana'ga. A'ereki Cristo'ga manoa renonde Tupana'ga imbogwavetei aherokote'varuhua onhimbakwahive'yoma a'ea rehe. ²⁶Aġwamo reki Tupana'ga Cristo'ga momanoukari ikwahavuka opyryva imomboia ġandekote'varuhua. A'ero nhande ei: Tupana'ga pyry. Nhande jikogame Cristo'ga rehe ga nhande mombyryvi no.

²⁷Xanhimboheteyme tuhẽ nhande naerũ. A'ereki aherembikwatijaragwera rendukaturo ġwaramo rũi Tupana'ga nhande mombyry. Nurã nhande nianhimbohetei. Nhande jikogame Cristo'ga rehe ga nhande mombyryvi. ²⁸Nahã a'ero, a'e ji. Nhandejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe Tupana'ga nhande mombyryvi. Nhande ikwatijara rendukaturo ġwaramo rũi ga nhande mombyryvi. ²⁹Judeus'ġa jate rũi e'i Tupana'ga pe: “Ga ko nhanderuvihava'ga.” Judeus'ġarũive'ġa e'i a'ea ga pe no. ³⁰Tupana'ga ko ojipeji. Gaha judeus'ġa mombyry ġa jikogame Cristo'ga rehe. Ga jitehe judeus'ġarũive'ġa mombyry ġa jikogame Cristo'ga rehe. ³¹Ndia'ei reki nhande: “Ndapyryva'javi aherembikwatijaragwera kiro. Nhandejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe tihenduvaljavyme ti a'ea,” ndia'ei nhande. “Timongo hete reki nhande aherembikwatijaragwera. A'ereki a'ea ko pyry,” xa'e nhande jupe.

Abraãova'ea jikoga Tupana'ga rehe

4 ¹Marã Abraãova'ea hako oreramonha'ea judeus'ġa namonha'ea? ²Tupana'ga e'i ahe ve: “Ndepyry hete nde,” ei ga Abraãova'ea pe hako. Po aherokokatua rehe Tupana'ga ei a'ea Abraãova'ea pe, a'ero po

Abraãova'ea nhimbohetei hamo. Aherekokatua rehe rüi reki Tupana'ga ei ahe ve ndepiry hete nde javo. Nurã ahe nonhimbohetei Tupana'ga pyri hako. ³Nahã ikwatijara Tupana'ga mombe'uhava e'i hako:

“Abraãoga ojiko Tupana'ga rehe,” e'i.

“Nurã Tupana'ga ei ga pe:

‘Ndepyry hete nde.

A'ereki nde erejiko ji rehe,' ei ga Abraãoga pe,” e'i ikwatijara
Abraãova'ea mombe'gwovo hako.

⁴Nhande poravykyrame ojipe'ga pe ga imbuhuri itambere'ia nhande ve. Ndia'ei nhande a'ero: “Ombuhu tehe ga itambere'ia nhande ve.” A'ea nhande ndia'ei. A'ereki nhandeporavykyagwera rehe ga ombuhu nhande ve. ⁵Emo na rüi nhande ve nhande jikogame Tupana'ga rehe. A'ereki nhanderekokatua rehe rüi ga nhande mombyryvi. Okote'varuhuve'ãga pe ga ei reki: “Pepyry pe ji rehe pejikogame.” Nhandejikoga rehe Tupana'ga nhande mombyry a'ero.

⁶A'ea pe jitehe Daviva'ea ei ãandoryva mombe'urame hako. A'ereki Tupana'ga omomyry ãa ãandekokatua rehe rüi. Daviva'ea e'i nanongara'ãa ndoryva pe a'ero hako.

⁷“Hory hete ãa,” ei ahe.

“A'ereki Tupana'ga omombo hete ãandekote'varuhua ãa hugwi,” ei ahe.

⁸“Hory hete ãa

Tupana'ga henonha'jave'ymame ãandekote'varuhua rehe,” ei Daviva'ea.

⁹Daviva'ea omombe'u ãandoryva a'ero – kiroki ãa gwereko ãwakwanha pira kytiagwera. ãa jate rüi reki ahe omombe'u. ãandoryva ahe omombe'u no – kiroki ãa ndogwerekoi okytiagwera.

Pehepia ko Abraãova'ea a'ero. Xa'e nhande ko: Abraãova'ea jikogame Tupana'ga rehe ga ei ahe ve ndepiry hete nde javo. ¹⁰Ahejikytiukara renonde reki Tupana'ga ei a'ea ahe ve. Ahe jikytiukarirẽ rüi ga ei. Ahejikytiukara renonde ga ei ndepiry nde javo, a'e ji. ¹¹Ahe jikytiukare'ymame vehevi Tupana'ga ei a'ea ahe ve ahe jikogame ga rehe. Aerẽ ahe jikytiukari. Okytia pyvõ ahe hepiukari Tupana'ga omomyryva. Abraãova'ea ppy okytie'ymame ojiko Tupana'ga rehe. Nurã Tupana'ga ei ahe ve: “Ndepyry hete nde.” Aerẽ ahe javijitehe judeus'ãarüive'ãga ojikyti'e'yma ojiko Tupana'ga rehe. Nurã Tupana'ga ei ãa pe no: “Pepyry hete pe.” Abraãova'ea ppy ojiko Tupana'ga rehe. Aerẽ judeus'ãarüive'ãga ahe javijitehe ãa jikogi ga rehe no. Nurã ãa ei nhaneremboypya Abraãova'ea pe. A'ereki ãa oho ahe rupi ojikoga ãwaramo Tupana'ga rehe. ¹²Judeus'ãga ojikyti'e'ãga na jitehe e'i nhaneremboypya Abraãova'ea pe. Okytia rehe jate rüi ãa ei Abraãova'ea pe. Ojikoga ãwaramo Tupana'ga rehe ãa ei. A'ereki ãa oho ahe rupi ojikoga Tupana'ga rehe no. A'ereki Abraãova'ea nhaneremboypya ojikytiukare'ymame vehevi ojiko Tupana'ga rehe.

Tupana'ga nhi'igagwera Abraãova'ea pe

¹³Ymya Tupana'ga ei Abraãova'ea pe hako: “Amondo pa po ti ji ojipe'ğa yvya pe me nehẽ tapereko pa ti nehẽ,” ei ga Abraãova'ea pe. Abraãova'ea rymymino'ğa pe Tupana'ga ei no tamondo ti pe me javo. Ga nde'i ға pe: “Abraãova'ea ғwendu katu Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nurã po ti tamondo ғayvya pe me.” A'ea Tupana'ga nde'i ға pe. Ahe jikogame Tupana'ga rehe ga ahe mombyryvi. A'ea rehe Tupana'ga ei ға pe: “Tamondo ti ғayvya pe me nehẽ,” ei ga. ¹⁴Po Tupana'ga imondoi pyryva'ea ға pe aheremimbo'eagwera rendukaturo ғwaramo hamo, a'ero po ғajikoga ғwaramo ruii ga imondoi hamo. Ojiko tehe po ға a'ero. Tupana'ga po e'i tehe ға pe a'ero: “Pejikoga ғwaramo ji rehe ti ji imondoi pe me nehẽ.” Aheremimbo'eagwera rendukaturo ғwaramo ruii Tupana'ga imondoi a'ero. ¹⁵A'reki ға nohendukatupavi jipi. Hendukatupave'y mame aheremimbo'eagwera Tupana'ga imbohahyi ға pe. Ґa herekoe'y mame ombo'eagwera Tupana'ga nde'i ға pe: “Napehendukatui pembo'eagwera.” A'reki ға ndogwerekoi. Ґa herekorame ombo'eagwera ga imbohahyi ға pe ға hendukatue'y mame.

¹⁶Tupana'ga e'i reki: “Tamondo ti ға pe ғajikoga ғwaramo ji rehe,” ei ga. “Nurãro ғwaramo ji imombyrytehei ға pe togwereco pa katu tuhẽ ti ға nehẽ,” ei Tupana'ga. Ґa pe ga ei – kiroki ға ojiko ga rehe Abraãova'ea ja. Omondo po ti ga ға pe jate ruii a'ero – kiroki ға ғwendu katu Moisésva'ea remimbo'eagwera. Jara'ға pe po ti Tupana'ga imondoi no ға jikogame ojihe Abraãova'ea ja. Ahe ve nhande xa'e pa a'ero nhaneremboypya. A'reki Abraãova'ea ypy ojiko Tupana'ga rehe.

¹⁷Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'igagwera Abraãova'ea pe no.

“Ogwyogwyry pe po ti he'yjuhuve'ğa ei nde ve nehẽ:

‘Abraãova'ea ko nhaneremboypya,’ e po ti ға nde ve nehẽ,” e'i ikwatijara Tupana'ga nhi'igagwera mombe'gwovo.

“Na tuhẽ,” ei Tupana'ga. Tupana'ga rehe Abraãova'ea jikogi. Gaha ombogwera omanove'ğa. Onhi'iga pyvõ ga imbojihuvi mbatera. Hekoe'y mame ga imbojihuvi. Ga rehe Abraãova'ea jikogi.

¹⁸Igwete Abraãova'ea heroviari Tupana'ga nhi'iga. “Ogwyogwyry pe po ti he'yjuhuve'ğa epavi nhaneremboypya ji ve nehẽ,” ei ahe. “A'reki Tupana'ga e'i ji ve: ‘He'yjuhu po ti nerymymino'ğa nehẽ onhimongyavo nehẽ,’ ei ga,” ei ahe. “Na tuhẽ po ti a'ero nehẽ,” ei ahe. Emo a'ea rupi ko Abraãova'ea ixava'e hete. ¹⁹Cem anos gwerevi ahe ombo'a kwara ojihe. Igwete Abraãova'ea ei: “Jixava'e hete ji kiro novia,” ei ahe. “Sarahẽa na jitehe no,” ei ahe. “Nanongara'ğa ko ndata'yra'javi jipi,” ei ahe novia. Emo ahe ojikojikoi tuhẽ Tupana'ga rehe. ²⁰Ahe nde'i: “Tupana'ga e'i tehe ji ve he'yjuhu po ti nerymymino'ğa javo ji ve,” nde'i ahe. “Mara'ngu po ti ji ra'yramo kiro nehẽ?” nde'i ahe. Ojiko hete ahe Tupana'ga rehe ga mboheteavo. ²¹“Tupana'ga e'i ji ve,” ei ahe. “Gwembi'ea rupi katu po ti ga rekoji ji rerekovo nehẽ. A'reki ga ipopoaka ғwembi'ea rupi ogwovo,” ei ahe. ²²Nurã Tupana'ga ei ahe ve a'ero: “Pyry hete Abraão'ga. A'reki ga ojiko hete ji rehe,” ei ga.

²³Tupana'ga okwatijaruka a'ea Abraãova'ea mombe'gwovo. Ahemombyryva jate rūi Tupana'ga omombe'u. ²⁴Nhande mombyryvaḡwama ga omombe'u no. A'ereki nhande xajiko ga rehe no – kiroki ga ombogwera nhandepojykaharete'ga Jesus'ga gamanoa hugwi. ²⁵Okwava'eḡuka na'ẽ Jesus'ga yvyakotyve'ḡa po pe ga momanomouka nhanderekote'varuhua rehe. Aerẽ Tupana'ga ga mbogweravi tomombyry ti ga ḡa javo nhande ve.

Pepyry pe, ei Tupana'ga

5 ¹Nhande jikoga ḡwaramo ga rehe Tupana'ga e'i nhande ve: “Pepyry hete pe,” ei ga. Nurã nhandepy'a rukatui Tupana'ga rehe. A'ereki Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga omano nhanderekote'varuhua momboa nhande hugwi. ²Nhande jikogame ga rehe Cristo'ga ikwahavukahetei nhande ve Tupana'ga remimombyryva. A'ereki Tupana'ga omombyry nhande ve jipi. Nhanderory hete nhande no. A'ereki nhande xa'e: Tupana'ga ruvihavuhetea rupi po ti nhande rekoi nehẽ. ³Nahã no, nhanderory nhande mbatera rahya rehe no. A'ereki hahyrame nhande ve xanhimboita nhande nhanenhimomiranama. ⁴A'ero Tupana'ga ei nhande ve: “Pepyry tuhẽ pe penhimomiranama.” Ikwahavame Tupana'ga nhi'lḡa koji'i nhande ei a'ero: Aerẽ po ti nhande rekoi Tupana'ga ruvihavuhetea rupi nehẽ. ⁵A'ea erame nhande ndiroviatehei. A'ereki Tupana'ga py'a ja ko nhande. Tupana'ga ombuhu gwa'uva nhande pyri. Gara'uva okwahavuka nhande ve Tupana'ga remiarõa a'ero.

⁶Nhande niandepopoakari nhanenhibopiro'yavo nhanderekote'varuhua hugwi ikwehe. Aerẽ Tupana'ga ei raikwehe: “Kiroḡwe oho japiavo. Kiroḡwe po ti Cristo'ga manoi okote'varuhuve'ḡa ndepyga nehẽ,” ei ga. A'ero Cristo'ga manoi tuhẽ nhande repyga raikwehe. ⁷Nhanderovai jate nhande niamanoi te ojipe'ḡa ndepyga okokatuve'ḡa ndepyga vehevi. Nhande ndia'ei gwerevi: “Amano po ti ji pyryheteve'ga repyga.” ⁸Tupana'ga ki a'e te nhande atyvi. Ga nhande arõ hete. Gwepiuka ga ḡwemiarõa gwa'yra'ga momanorame. A'ereki nhande rekote'varuhurame Cristo'ga omano nhande repyga.

⁹Cristo'ga manoro ḡwaramo Tupana'ga ei nhande ve kiro: “Pepyry pe.” A'ero po ti na tuhẽ nehẽ no. Nhande mombyryva ḡwaramo po ti Cristo'ga nhande mbopiro'yi Tupana'ga monha'nga hugwi. A'ero po ti Tupana'ga nonhimonha'ngaa'javi nhanderekote'varuhugwera rehe nhande mondove'ỹ hahyva'ea ruvihava pype nhande manorame nehẽ. ¹⁰Nhande xako te'varuhu ppy Tupana'ga pe. Emo Cristo'ga manoro ḡwaramo Tupana'ga ojirekokatuuka nhande ve. A'ero po ti na tuhẽ nehẽ no. Tupana'ga ojirekokatuuka nhande ve kiro. A'ero po ti Cristo'ga okojiro ḡwaramo nhande rerekokatui nehẽ no. ¹¹Nahã no, nhanderory hete nhande Tupana'ga rehe no. A'ereki Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga gwerekokatuuka Tupana'ga kiro nhande ve.

Adãova'ea reaporogitaagwera ikwahy nhande rehe

¹²Nahã a'ero. Adãova'ea oko te'varuhu pyy yvya koty hako. Nurã ahe manoi. Nahã vvyakotyve'ãga manombavi okote'varuhupava ãgwaramo. ¹³Moisésva'ea remimbo'ea renonde vvyakotyva'ea oko te'varuhu pa. Emo Tupana'ga nde'i ahe ve: “Pe napehendukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera.” A'ereki Moisésva'ea nombõ'ei ve ahe. ¹⁴Emo a'ea rupi Moisésva'ea remimbo'ea renonde ahe manomanombavi Adãova'ea py'rovova'ea. Adãova'ea nonhi'ipo'rui Tupana'ga okote'varuhua. Adãova'ea rekote'varuhua atyvi reki jarava'ea rekote'varuhua novã. Emo ahe omanomanomba a'ea rupi.

Cristo'ga reaporogita ikwahy tuhẽ nhande rehe

Adãova'ea reaporogita ikwahy nhande rehe. A'ea nhande mbo'e aerẽve'ga rehe Cristo'ga rehe. A'ereki Cristo'ga reaporogita ikwahy jitehe nhande rehe no. ¹⁵Emo ojoatyvi reki Adãova'ea Cristo'ga pavẽi. A'ereki Adãova'ea oko te'varuhu. Cristo'ga ki a'e te pyry nhande ve. Adãova'ea ojipejiva'ea oko te'varuhu. A'ero nhandere'yjuhua rekote'varuhui nhanemanomanomo. Tupana'ga ki a'e te omomyry nhande ve. A'ereki ga nhandere'yjuhua mombyrymbyryvuka Jesus Cristo'ga pe ojipejive'ga pe. Jesus Cristo'ga reaporogita ikwahy tuhẽ nhande rehe a'ero ga imomyryvame nhande ve. ¹⁶Ojoatyvi tuhẽ Adãova'ea Tupana'ga pavẽi. Adãova'ea rekote'varuhurẽ Tupana'ga ei ahe ve: “Ereko te'varuhu nde.” A'ero ga ei nhande ve nhaporemo: “Peko te'varuhu pe.” Emo nhandere'yjuhua rekote'varuhurẽ Tupana'ga ei reki nhande ve: “Pepyry hete pe.” A'ereki ga omomyry tehe nhande ve. ¹⁷Nhande xamanomanomba ojipejiva'ea rekote'varuhuro ãgwaramo. Emo ojipejive'ga pyryva Jesus Cristo'ga pyryva ikwahy tuhẽ nhande rehe nhande mbohuvihavuhua. A'ereki nhande jikogame ga rehe Tupana'ga omomyry hete nhande ve. Igwete ga nhande mombyryvi. A'ero Jesus Cristo'ga nhande mbohuvihavuhui a.

¹⁸Adãova'ea rekote'varuhuro ãgwaramo Tupana'ga ei nhande ve: “Peko te'varuhu pa pe vvyakotyva'ero.” Emo Cristo'ga opyryva ãgwaramo omano nhande repyga. Nahã ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi nhande mongoheteavo. ¹⁹Adãova'ea nohendukatui Tupana'ga nhi'iãga. A'ero nhande rekote'varuhupavi kiromo. Jesus Cristo'ga ki a'e te ãgwendu katu Tupana'ga nhi'iãga. A'ero Cristo'ga nhandere'yjuhua mombyryvi kiromo.

²⁰Tupana'ga okwatijaruka onhi'iãga Moisésva'ea pe hako tokwaha ti ãga okote'varuhua javo. Ikwahavame Tupana'ga nhi'iãga koji'i tehe ãga ndekote'varuhui jipi. Emo ãga ndekote'varuhuheterame Tupana'ga imomyryhetehetei ãga pe. ²¹Nahã ji ei a'ero. Nhanderekote'varuhua ikwahy nhande rehe nhanemanoaãgwama nhande mondovouka hahyva'ea ruvihava pype. Emo Tupana'ga remimomyryva ikwahy jitehe nhande rehe no. A'ereki Tupana'ga nhande mombyry hete. A'ero po ti ga nhande

mongoukari ojipyri nehẽ. Jesus Cristo'ga pe nhandepojykaharete'ga pe po ti ga nhande mongoukari yvagi pe avuirama nehẽ.

Nhandepiro'y nhande nhanderekote'varuhua hugwi

6 ¹Marã po ti a'ero nehẽ? Pe'ji po pe: “Xako te'vate'varuhu po nhande hamo. A'ero po ti koji'i Tupana'ga imomyrymbyryhetei nhande ve nehẽ,” pe'ji tehe po pe a. ²Na rüi, a'e ji. Kiroki ahe omano – ahe ndokote'varuhua'javi. Ahe javijitehe po nhande ndiakote'varuhua'javi hamo. ³Ndapekwahavi pe naerü? Cristo'ga omano tambopiro'y ġa ġandekote'varuhua hugwi javo. Nhandehimobatizaukarame Cristo'gareheva'ero nhande ei a'ero: “Cristo'ga nhande mbopiro'y nhanderekote'varuhua hugwi omanorame,” xa'e nhande. ⁴Cristo'ga manorame ġa ga tymi a'iti ahe omano javo. Nhandehimobatizaukarame nhande ei: “A'iti Cristo'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi omanorame,” xa'e nhande. Cristo'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi taheaporogita pyahu ti ġa javo. Tupana'ga nhanderuvete'ga opopoakahetero ġwaramo Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi ga mongopyahuavo. Nahã po nhanderekoagwama ipyahuro nohõ hamo.

⁵Cristo'gareheva'ero nhande rekoi nhandejikoty'a ga pavëi. Nurã Cristo'ga manoro ġwaramo nhande ei xakote'varuhua'javyme ti javo. Na jitehe gareheva'ero nhande reaporoġitapyahuro gambogwerava ġwaramo. ⁶A'ero nhande ei: Omanorame yva rehe Cristo'ga imombigi nhandereaporoġitaymyana tipopoakara'javyme ti ġandekote'varuhua ġa ndehe javo. “Tipiro'y ti ġa jugwi,” ei ga. ⁷A'ereki omanorame ahe ipiro'y okote'varuhua hugwi. Ahe javijitehe po nhande piro'yramo nhanderekote'varuhua hugwi Cristo'ga manorame.

⁸Cristo'gareheva'ero nhande piro'yramo nhanderekote'varuhua hugwi Cristo'ga manoro ġwaramo. Nurã nhande ei no: Cristo'gareheva'ero po ti nhande reaporoġitapyahuro ga rekojiro ġwaramo. ⁹A'ereki Cristo'ga okwera omanoa hugwi. Nomanoa'javi po ti ga nehẽ. Gamanoa po ti ndopojykaukara'javi ga nehẽ. ¹⁰⁻¹¹Nhanderekote'varuhua rerekovo Cristo'ga manoi ojipeji. Omanoro ġwaramo ga ndogwerekoajavi nhanderekote'varuhua a'ero. A'ereki ga omano hete jugwi. Pe'ji ti a'ero: “Cristo'gareheva'ero ġwaramo xakote'varuhua'javyme ti nhande,” pe'ji ti. Aġwamo reki Cristo'ga rekoi Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Pe'ji ti a'ero: “Na jitehe nhande xako Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe Jesus Cristo'gareheva'ero ġwaramo,” pe'ji ti.

¹²Tipopoakaryme ti pe ndehe pendekote'varuhua tapekoyme ti penhimimbotate'varuhua rehe nehẽ. ¹³Tapenhikwava'eġi ti pejeaporoġitate'varuhua pe pejikote'varuhuavo. Ymya pe ndeaporoġitate'varuhuro jipi. Aġwamo ki pe a'e te pe ndeaporoġitapyahuro. Penhikwava'e ti Tupana'ga pe a'ero xako katu ti javo. ¹⁴Pendekote'varuhua ti tapepojkapavyme pe nderekovo a'ero.

A'ereki Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi rüi pe peko kiro. Ağwamo ki pe a'e te peko Tupana'ga remimombyryva rupi. A'ereki Tupana'ga omombyry pe me pe mbopiro'yavo pendekote'varuhua hugwi.

Xanhikwava'ë ti Tupana'ga pe

¹⁵Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Marã naerũ? A'iti nhande rekoi Tupana'ga remimombyryva rupi kiro. Nhanderekoaljave'ymame Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi xako te'varuhu naerũ?” pe'ji tehe po pe ji ve. Na rüi te! a'e ji. ¹⁶Ndapekwahavi pe naerũ? Nahã a'ero. Po pe ei ojipe'ga pe: “Anhikwava'ë ji nde ve neremibotarimova'ea rehe ji tako javo.” Pe'erame a'ea garemibotarimova'ea rehe tuhë po pe ndekoi a'ero pejipiro'ye'ymamo ga hugwi. Na jitehe penhikwava'eğame pejeaporoğitate'varuhua pe po pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi. A'ero pemanorame po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehë. Penhikwava'eğame Tupana'ga pe garemibotarimova'ea rehe tuhë po pe ndekoi. A'ero po ti ga pe mombyryvi nehë.

¹⁷Ymya pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi raikwehe. Aerë reki pe hendukatuhetei penhimbo'ea. Nurã ji ei kiro Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde ğa mboheaporoğitapyahuavo.” ¹⁸Tupana'ga pe mbopiro'y pendekote'varuhua hugwi. Igwete pe nhikwava'eği ga pe pejikokatuavo.

¹⁹A'ea ji imombe'ukatui pe me tonhimimyme ti pe me javo. A'ereki pe ndapekwahakatui a. Ymya pe nhikwava'eği pejeaporoğitate'varuhua pe xako te'varuhu javo. “Xako te'vate'varuhu paravuhu ti,” pe'e pe raikwehe. Ağwamo ti penhikwava'ë Tupana'ga pe xako katu javo. Pe'ji ti: “Xako katu kiro Tupana'gareheva'ero.”

²⁰Ymya pepiro'ye'ymame pejikote'varuhua hugwi pe ndapekokatui. ²¹Ndapyryva'uvi reki pe me pe ndekote'varuhurame raikwehe. Ağwamo pe ndapepoyjayjaruhui pejikote'varuhuagwera rehe. Aherekote'varuhua po ahemondoagwama hahyva'ea ruvihava pype. ²²Emo Tupana'ga pe mbopiro'y kiro pendekote'varuhua hugwi pe mongovo ojiheva'ero. Piry tuhë pe me pe ndekorame Tupana'ga remibotarimova'ea rehe. A'ea po ti pehoagwama yvagi pe nehë. Pevo po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri avuirama nehë. ²³Aherekote'varuhuagwera kwepykava ko hahyva'ea ruvihava pype. Emo Tupana'ga omombyry tehe nhande ve. Nhande mongo po ti ga ojipyri yvagi pe avuirama nehë. A'ereki nhande xajikoty'a Jesus Cristo'ga pavëi nhandepojoykaharete'ga pavëi.

Nhandepiro'y nhande aheremimbo'eagwera hugwi

7 ¹Nhiirũ, pekwaha pe nhanemoğita. Tihendu katu nhande moroğita nhandekovo jipi. Nhanemanorame reki nhandepiro'yro jugwi. A'ea pe pekwaha pa no. ²Nahã kunhangwera'ğa pe a'ero hembirekove'ğa pe. Ğanembireko'ğa manoe'ymame moroğita e'i ğa pe topohiryme ti ğa ğwembireko'ğa hugwi. Ğanembireko'ğa manorame kunhangwera'ğa

piro'yro jugwi. ³Po hēarembireko'ga manoe'ymame hēa ojipe'ga rerekovo, a'ero po nhande ei hēa pe: Ite'varuhu hēa ojipe'ga rerekovo. Po hēarembirekova'ea manorē hēa ojipe'ga rerekoi, a'ero moroḡita nde'i hēa pe hēa ga rerekorame. A'ereki hēa ipiro'y a'ea hugwi.

⁴Na jitehe pe pepiro'y Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi Cristo'ga manoro ḡwaramo. Kiro pe peko Cristo'ga reheva'ero – gaha ko Tupana'ga ombogwera gamanoa hugwi. Cristo'gareheva'ero xako katu Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nhandekovo jipi. ⁵Ymya nhande rekouhui nhanenhimimbotarimova'ea rehe ikwehe. A'ero Moisésva'ea remimbo'eagwera i'ei nhande ve novia: “Tapekote'varuhui ti.” Hendukatue'yma reki koji'i nhande rekote'varuhupotaruhui. Nhanderekote'varuhua po nhanemondoagwama hahyva'ea ruvihava pype novia. ⁶Ymya nhande ei: “Tihendu katu ti Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijara. Nahā nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe,” xa'e nhande ikwehe novia. Emo nhande ndia'ea'javi a'ea kiro. A'ereki Tupana'ga nhande mbopiro'yi Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi. Agwamo nhande rekoi tuhē Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mboheaporoḡita pyahu.

Aheremimbo'eagwera okwahavuka nhanderekote'varuhua

⁷Marā a'ero? Pe'ji po pe: “Ite'varuhu Moisésva'ea remimbo'eagwera naerū?” Na rūi, a'e ji pe me. Aheremimbo'eagwera okwahavuka reki ji ve jirekote'varuhua. A'ereki e'i: “Tapepotaruhui ti ojipe'ga mbatera,” e'i aheremimbo'eagwera nhande ve. A'ero ji ei: Ako te'varuhu reki ji Tupana'ga pe ji ipotaruhurame ḡambatera. Aheremimbo'eagwera i'ee'ymame po ji ndakwahavi a'ea hamo. ⁸A'ereki: “Tapepotaruhui ti ḡambatera,” e'i. Ikwahavame reki a'ea koji'i tehe reki ji ipotaparavuhui jirekote'varuhuro ḡwaramo. Herekoe'ymame aheremimbo'eagwera po ndiukwahavi nhanderekote'varuhua hamo.

⁹Ymya ikwahakatue'ymame aheremimbo'eagwera ji etehei: “Jipyry hete ji.” Ikwahaveterame aheremimbo'eagwera a'e te ji rekote'varuhupotari tuhē reki.

¹⁰“Nhimanorame po ti ji hoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē,” a'e ji.

Ymya Tupana'ga ei Moisésva'ea pe hako: “Embo'e ti ḡa nhinhi'ḡa rehe,” ei ga. “Hendukaturame neremimbo'ea po ti ḡa ndekoi ji pyri nehē,” ei Tupana'ga ahe ve novia. Emo ji ikwahavame aheremimbo'eagwera ji a'e: “Aho po ti ji hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē,” a'e ji jijive. ¹¹Jirekote'varuhuro ḡwaramo ji nhimoandyandyi na'ē. Aheremimbo'eagwera e'irame tapekote'varuhui javo koji'i tehe reki ji ako te'varuhu pota a'ero. Nahā jirekote'varuhua po nhimondoagwama hahyva'ea ruvihava pype novia.

¹²Pyry hete reki Moisésva'ea remimbo'eagwera. A'ereki Tupana'ga ahe mbo'eukari onhi'ḡa rehe Moisésva'ea pe. Aheremimbo'eagwera okokatukwahavuka pa nhande ve. ¹³Ji nda'ei reki aheremimbo'eagwera pe: Pyryheteva'ea po nhimondoagwama hahyva'ea ruvihava pype novia. Ji nda'ei tuhē a'ea. Nahā ji ei: Jirekote'varuhua po nhimondoagwama hahyva'ea ruvihava

pype novĩa, a'e ji. Aheremimbo'eagwera pyryheteva'ea e'li nhande ve: “Peko katu ti,” e'li. Jirekote'varuhuro ġwaramo tegwete reki jirekokatuhava a. A'ero ji ei: Aho po ti ji hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, a'e ji. Jirekote'varuhua ji mbo'e reki hendukatuukare'yma ji ve pyryheteva'ea. Jukwaha reki a'ero. Ite'varuhu ko jirekote'varuhua a. Ikwahavame aheremimbo'eagwera a'ero nhande nhimombaragwahavi nhanderekote'varuhua rehe ite'varuhu hete javo jupe.

Ako katu pota ji novĩa, ei Paulova'ea

¹⁴Tupana'ga nhande mbo'euka Moisésva'ea pe hako toko ti ġa nhiremimbotarimova'ea rehe javo. Emo vvyakotyva'ero ji ako nhiremimbotarimova'ea rehe. A'ero ji ndajipiro'yi tuhẽ jirekote'varuhua hugwi. ¹⁵Marã ji reko i naerũ? a'e ji jitekovo. A'ereki jirekokatupotarama ji ndakokatui tuhẽ. Ji rekote'varuhupotare'yname ji rekote'varuhui tuhẽ. ¹⁶Po ji rekote'varuhui jirekote'varuhupotare'yname, a'ero po ji ei: Pyry tuhẽ Moisésva'ea remimbo'eagwera tapekote'varuhui ti javo. ¹⁷Ji rüi reki anhimongo te'varuhu. Jite'varuhua jipy'a pe ji mongo te'varuhu. ¹⁸Ji ako katu pota novĩa. Emo tegwete reki jirekokatuhava. Nurã ji nhimombaragwahahetei jipryve'yma rehe jipy'a pe. ¹⁹Jirekokatupotarama ji ndakokatui reki. Ji rekote'varuhupotare'yname ji rekote'varuhui reki. ²⁰Po ji rekote'varuhui jirekote'varuhupotare'yname, a'ero po ji rüi anhimongo te'varuhu. Jite'varuhua jipy'a pe ji mongo te'varuhu.

²¹Nahã ji ve a'ero jipi. Ji ako katu pota novĩa. Emo ji akote'varuhue'yumi reki. ²²Jireaporoġita pe ji reko i Tupana'ga remimbo'ea rehe novĩa. ²³Emo ji anhimombaragwaha jireaporoġitate'varuhua rehe no. A'ea gwovahoguhu jireaporoġitapyryva jipi. Tegwete a'ero jirekokatuhava. A'ereki jireaporoġitate'varuhua nanhimbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi. ²⁴Ndavy'ari hete ji a'ero! Ma'ġa po ti ji mbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi? a'e ji. A'ereki a'ea nhimondoaġwama hahyva'ea ruvihava pype. ²⁵Tupana'ga jate, a'e ji. Gaha ji mbopiro'yuka jugwi Jesus Cristo'ga pe nhandepojykaharete'ga pe. Pyry hete Tupana'ga ji ve.

Nahã ji reko i a'ero. A'e ko ji novĩa: Jihi tako Tupana'ga remimbo'ea rupi. Emo jireaporoġitate'varuhuro ġwaramo ji rekote'varuhui.

Tupana'ga ra'uva ojikoty'a nhande pavëi

8 ¹Jesus Cristo'ga pavëi nhandekovo ġwaramo Tupana'ga nde'li kiro nhande ve: “Peho po ti pe hahyva'ea ruvihava pype nehẽ.” Nde'li ga kiro nhande ve. ²A'ereki Tupana'ga ra'uva ji mbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi. A'ero ji ndahoal'javi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ. Tupana'ga ra'uva jitehe nhande mboheaporoġita pyahu Jesus Cristo'ga pavëi nhandekovo ġwaramo. ³⁻⁴Moisésva'ea remimbo'eagwera e'li nhande ve novĩa: “Peko katu ti.” Emo nhande ndiakokatui reki nhandeaporoġitate'varuhuro ġwaramo. Aheremimbo'eagwera rendukatua nianemongokatui. Tupana'ga reki nhande mongokatuuka. Ga ombuhuruka gwa'yra'ga vvyva koty raikwehe.

Nhande ja gara'yra'ga rekoi vvyakotyva'ero okote'varuhuve'ğa ja novia. Emo ga ndokote'varuhui'i'i okokatuavo. A'ero Tupana'ga Cristo'ga momanoi nhandereaporoğitate'varuhua rehe tamombo vvyakotyve'ğa ndekote'varuhua ğa hugwi javo. Nahã ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi toko katu ti ğa javo. “Ombopiro'yrame ğandekote'varuhua hugwi po ti ğa hendukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera nehẽ aherekokatua mombe'uhava,” ei Tupana'ga. A'ereki nhande ndiakoi kiro nhaneremimbotarimova'ea rehe. Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe jate nhande rekoi a.

⁵Kiroki ğa oko ğwemimbotarimova'ea rehe – ğwemimbotara rehe ğa ndeaporoğitae'ymi. Kiroki ğa oko Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe – gara'uva remimbotara rehe ğa ndeaporoğitae'ymi. ⁶Gweaporoğitarame ğwemimbotara rehe jipi po ti ğa hoi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ. Gweaporoğitarame Tupana'ga ra'uva remimbotara rehe jipi ğa ndekopyahui. Onoğatu ğapy'a. Aerẽ po ti ğa ndekoi Tupana'ga pyri avuirama nehẽ no. ⁷Gweaporoğitarame ğwemimbotara rehe jipi ğa ndokoi Tupana'ga rehe a'ero. Ğa nohendukatui ganhi'ğa. A'ereki tegwete ğa pe garendukatuhava. ⁸Ğa ndekorame ğwemimbotarimova'ea rehe jipi tegwete Tupana'ga nhimohema ğa ndehe.

⁹Oro pe, po Tupana'ga ra'uva jikoty'ari pe pavẽi, a'ero po pe ndapekoi penhimimbotarimova'ea rehe jipi. Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe po pe ndekoi jipi. Cristo'ga ra'uva jikoty'are'ymame ğa pavẽi po ğa Cristo'gareheve'ğa rui. ¹⁰Pendekote'varuhuro ğwaramo po ti penda'oa manoi nehẽ novia. Po Cristo'ga jikoty'ari pe pavẽi a'ero po penda'uva rekopyahui. A'ereki Tupana'ga pe mombyry pe nderekovo. ¹¹Tupana'ga ra'uva Jesus Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi raikwehe. Po gara'uva jikoty'ari pe pavẽi, a'ero po ti Tupana'ga jitehe penda'oa mbogweravukari gwa'uva pe nehẽ pemañoa hugwi nehẽ. A'ereki gara'uva ojikoty'a pe pavẽi.

¹²Nhiirũ, nahã po nhande rekoi a'ero hamo. Xako po nhande Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe hamo. Ndiakoa'javi po nhande nhanenhimimbotarimova'ea rehe hamo. ¹³Pe ndekorame penhimimbotarimova'ea rehe po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehẽ. Pe'ji po pe hamo: “Tupana'ga ra'uva nhande pokoga ğwaramo po ti nhande pohiri nhanderekote'varuhua hugwi.” Po pe ei a'ea, a'ero po pe ndekopyahui. ¹⁴Kiroki ğa ombopogwe Tupana'ga ra'uva – ğahã Tupana'ga ra'yramo oko. ¹⁵Ymya pe ndapepiro'yi pejikyhyjia hugwi raikwehe. Emo Tupana'ga ra'uva urame pe pyri pe mbopiro'yi jugwi. Nurã pe ndapekyhyjia'javi kiro. Gara'uva pe mingo Tupana'ga ra'yramo pe mbo'eavo. Nurã nhande ei Apĩ nhanderuvete'ga pe Tupana'ga pe. ¹⁶Nhande ko Tupana'ga ra'yramo, xa'e nhande. “Pohi tuhẽ pe'ji,” e'i Tupana'ga ra'uva nhande ve no. ¹⁷Gwa'yra ğwaramo po ti Tupana'ga imbuhuri pyryva'ea nhande ve nehẽ. Jesus Cristo'ga pavẽi po ti nhande herekoi pyryva'ea nehẽ. A'ereki ga pavẽi nhande xako. Hahy ga pe ga ruvame yvya koty. A'ero hahy nhande ve no. Po nhande ikwahavi hahya kiro Cristo'ga pavẽi, a'ero po ti ga imbuhurukari gwuvihavuhua nhande ve nehẽ no.

Pyry hete po ti nhande ve nehê

¹⁸Ağwamo nhande ikwahavi hahya. Aerê po ti Tupana'ga ikwahavukari gwuvihavuhuhetea nhande ve nehê. A'ero ji ei: Hahy'i reki kiro nhande ve. Emo po ti pyry hete hete tuhê nhande ve nehê Tupana'ga ikwahavukarame gwuvihavuhuhetea nhande ve nehê. ¹⁹Tupana'ga po ti gwa'yra'ğa nduvihavuhua mboukwahahetei nehê no. Nurã yvagipeva'ea vyakotyva'ea Tupana'ga rembiapoa nhaporemo e'i kiro: "Tupana'ga po ti tomboukwaha tuhê gwa'yra'ğa nduvihavuhua nehê," e'i. "A'ea nhande tipota hete," e'i pa Tupana'ga rembiapoa. ²⁰⁻²¹A'ereki Tupana'ga ombote'varuhu ġwembiapoa ahe rekote'varuhurame hako. Garembiapoa remimbotarimova'ea rehe rui Tupana'ga ombote'varuhu. Ģwemimbotarimo ga ombote'varuhu a'ea novia. Emo ga e'i: "Aerê po ti nhirembiapoa ipiro'yro ijuga hugwi nehê," ei Tupana'ga. "Jira'yra'ğa piro'yrame po ti pyryhetero ġa pe nehê," ei ga. "Na jitehe po ti pyryvamo nhirembiapoa pe nhaporemo opiro'yrame nehê no," ei Tupana'ga hako.

²²Tikwaha nhande tiruahua jupe kiro. Kunhangwera'ğa pe tiruahũ no gwa'yra'ğa mbo'ağwerirame. A'ereki hahy pa ġa pe. Na jitehe Tupana'ga rembiapoa pe nhaporemo kiromo jate vehevi tiruahũramo. ²³Garembiapoa pe jate rui reki tiruahũ. Nhande ve na jitehe hahypavamo kiro no. Igwete nhande ei tiruahũ kiro nhande ve javo. Emo po ti Tupana'ga nhande mboukwahavi gwa'yramo nehê. Ombopiro'y po ti ga nhandera'oa ite'varuhuva'ea hugwi. A'ea nhande tipotarahi imboha'uva. Tupana'ga omombyryvypy nhande ve gwa'uva mbuhua nhande pyri ikwehe. A'ero nhande ei: Aerê po ti Tupana'ga imombyryva'javi nhande ve nehê, xa'e nhande. ²⁴Nhandejikogame Jesus'ga rehe nhande ei ikwehe: "Aerê po ti Tupana'ga imbuhuri nhandera'opyahua nhande ve a'ero nehê," xa'e nhande. Po ga imbuhuripei nhande ve, a'ero po nhande ndia'ei: "Ombuhu po ti ga nhande ve nehê." A'ereki ga ombuhuripe. ²⁵Emo herekoe'ymame nhande xa'e: "Aerê po ti nhande herekoi nehê." Imboha'uva ġwaramo nhande nhimomiranami hahya pe a'ero.

²⁶Nhande nhimomiraname'ymame Tupana'ga ra'uva nhande pokogi no. Nhande ndikwahavi nhanenhi'iğame Tupana'ga pe marã po ti ji ei ga pe javo. Tupana'ga ra'uva ki a'e te onhi'i Tupana'ga pe gareheve'ğa ndepyga. Inhi'iğa ko ahepytuhemahivuhua ja. Nhande nimombe'ukwahavi a'ea. ²⁷Tupana'ga ki a'e te okwaha. Ga okwaha nhandereaporoğita. Ga okwaha gwa'uva nhi'iğa no a'ea pe jira'uva ei javo. A'ereki Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe gara'uva rekoi onhi'iğame ga pe nhande repyga.

²⁸Nhande xako hete Tupana'ga rehe. A'ero Tupana'ga nhande pokogi mbatera rahya mombyrypava nhande ve. Ojikwe vehevi ga ei nhande ve: "Pe ko jireheva'ea tapeko ti nhiremimbotarimova'ea rehe," ei Tupana'ga. ²⁹A'ereki ymya Tupana'ga nhande mo'emo'ë ojive. "Ģa po ti jireheva'ero," ei ga, "jira'yra'ğa ja ti ġa toko javo," ei Tupana'ga hako. "He'yjuhu po ti ġa gairũramo onhimongyavo nehê," ei ga.

“Jira'yra'ga ja po ti ģa ndekoi ģanduvihavuhuhetero ti ga toko nehẽ,” ei Tupana'ga hako. ³⁰Ymya Tupana'ga ei a'ero toko ti ģa jireheva'ero javo. A'ero ga ei jireheve'ģa nhande ve. A'ero ga nhande mombyryvi nhande rerekovo. A'ero ga ei: “Gwerekoo po ti ģa jiruvihavuhua ji pavẽi nehẽ no,” ei Tupana'ga nhande mombe'gwovo.

Tupana'ga py'a ja ko nhande

³¹Nahã a'ero. Tupana'ga nhande repygame nianemovahĩhavi a'ero. ³²Tupana'ga nhande repyga nokate'yimi gwa'yra'ga rehe. A'ereki ga nde'i gwa'yra'ga pe: “Terehoi ti emanomo ģa ndepyga,” nde'i ga. Ga gwa'yra'ga mbuhuruka tuhẽ reki yvya koty tomano ti ga ģa ndepypava javo. Gwa'yra'ga ga ombuhuruka nhande pyri raikwehe. Ombuhu pa po ti ga pyryva'ea nhande ve a'ero nehẽ. ³³Tupana'ga e'i nhande ve ģwemimo'ẽharamo: “Pepyry hete pe kiro,” ei ga. Nimbojahavi nhande ve a'ero. ³⁴Nda'ekavi nhande ve pejeaporoģita te'varuhu pe javo. Jesus Cristo'ga nde'i a'ea nhande ve. A'ereki ga omano nhande repyga tamombo ģandekote'varuhua javo. Tupana'ga ga mbogwera reki ga mongovo ojipyri yvagi pe tambohete ti ga javo. Cristo'ga nhande repy kiro onhi'ģa Tupana'ga pe a'ero. ³⁵Cristo'ga nhande arõhetei nhande rerekovo jipi. Nimombikavi Cristo'ga remiarõa. Hahyrame nhande ve ga nhande arõ. Hekoteherame nhandepy'a ga nhande arõ. Ģa ndekote'varuhurame nhande ve Cristo'ga nhande arõ. Ty'ara nhande jukaheterame ga nhande arõ. Nhande herekoe'ymame mbatera ga nhande arõ. Nhande manoģwerĩrame ga nhande arõ. Ģa nhande jukarame ga nhande arõ. Nimombikavi tuhẽ Jesus'ga remiarõa. ³⁶Aherembikwatijara omombe'u no. Omombe'u ahenhi'ģa Tupana'ga pe hako.

“Ore ndereheva'ero ģwaramo
ģa ore juka pota jipi,” ei ahe.

“Ore ko ovelhas ja ģa pe
ģa ore jukapotarame,” ei ahe ikwatija hako.

³⁷Nhanembovy'are'ỹva'ea nhaporemoo ndikwahyi nhande rehe. Xanhimomirana nhande jupe. A'ereki Cristo'ga nhande mbopopoaka nhanenhimomiranama rehe. Ga nhande arõ hete. A'ero koji'i nhande roryroryhetero nhandejikoga ga rehe. ³⁸A'e hete ji: Nimombikavi Tupana'ga remiarõa. Nhanemanoa nomombigi garemiarõa nhande rehe. Nhanemanoe'yima na jitehe nomombigi. Yvagipeve'ģa nomombigi nhanearõa. Ģanduvihava'ģa nomombigi no. Ipopoakave'ģa nomombigi. Aģwamova'ea nomombigi. Aerẽva'ea na jitehe nomombigi. ³⁹Yvateuhuva'ea nomombigi nhanearõa. Yvyvotaruhupeva'ea nomombigi no. Tupana'ga rembiapoo nhaporemoo nomombigi nhanearõa. A'ereki Tupana'ga nianearombigaģwami tuhẽ. Nhandejikogame Jesus Cristo'ga rehe nhandepojkaharete'ga rehe ga okwahavuka Tupana'ga remiarõa nhande ve.

Tupana'ga remimo'ēhara'ġa israelitas'ġa

9 ¹ Cristo'gareheva'ero ji nhimombe'ukatui kiro pe me. Ji nanhi'mbei. Tupana'ga ra'uva okwahavuka ji ve jivyvteri pe nhi'mbee'yma no. ² Jivy'are'yhetea ji imombe'ukatui kiro pe me. A'ereki ji ndavy'ari hete jire'yja'ġa ndehe judeus'ġa ndehe ġa jikoge'yname Cristo'ga rehe. Ndopigi jirekoveveuhua ġa ndehe a'ero. ³ A'ereki ji apota hete ġajikoga Cristo'ga rehe. Ahepy pota ji ġa novia. Po jire'yja'ġa jikogi Cristo'ga rehe Cristo'ga pohira ġwaramo ji hugwi hamo, a'ero po ji ipotari Cristo'ga pohira ji hugwi hamo, a'e po ji novia. A'ereki ji apotarahivuhu ġajikoga ga rehe. ⁴ Ga ko Tupana'ga remimo'ēharamo israelitas'ġa. Ymya Tupana'ga ei ġanamonha'ea pe: "Jira'yramo ko pe ndekoi," ei ga. Gwepiuka ga gwuvihavuhuhetea ahe ve no. "Nahanahā po ti ji rekoj pe nderekokatuavo nehē," ei ga ġanamonha'ea pe. Tupana'ga okwatijaruka onhi'iġa Moisés'va'ea pe terembo'e ti ġa javo. Okwahavuka ga ġanamonha'ea pe nahā ti ji mbohete javo. Tupana'ga e'i ahe ve no: "Nahanahā po ti ji imombyryvi pe me nehē," ei ga ahe ve. ⁵ Israelitas'ġa nemboypya ko Abraōva'ea, Isaqueva'ea, Israelva'ea no. Cristo'ga ko o'a yvya koty israelitaramo no raikwehe. Gaha ko nhandervihavuhuhete'ga Tupanamo. Timbohete ti ga avuirama a'ero. Na tuhē.

⁶ Israelitas'ġa ndokoi reki Cristo'ga rehe. Emo ji nda'ei: "Tupana'ga opirīa o'eagwera o'erame ahe ve hako tamo'ē ti ġa jijive javo hako." Ji nda'ei a'ea. A'ereki israelitas'ġa nhaporemō rūi Tupana'ga omo'ē ojive. ⁷ Ga nomongopavukari Abraōva'ea rymymino'ġa gwa'yramo no. Tupana'ga e'i Abraōva'ea pe: "Ndera'yra'ga rymymino'ġa pe jate Isaque'ga rymymino'ġa pe jate po ti ji ei ndera'yra'ġa nehē," ei ga ahe ve. ⁸ Abraōva'ea rymymino'ġa nhaporemō rūi ko Tupana'ga ra'yra'ġa a'ero. A'ereki Tupana'ga nomo'embavi ġa ojive javo ġa pe. Tupana'ga erame jate ġa pe ġa mo'eamo a'ero gara'yramo ġa ndekoi. ⁹ Nahā Tupana'ga e'i Abraōva'ea pe a'ero ahera'yrava'ea mombegwovo hako.

"Ambota'yruka po ti ji nde ve nerembirekohēa Sarahēa nehē," ei Tupana'ga.

"Irūa kwara rupi po ti Sarahēa gwa'yra'ġa mbo'ari a'ero nehē ji jivyrame nehē," ei ga Abraōva'ea pe hako.

¹⁰ Na jitehe Tupana'ga ei Rebecava'ea pe no nahā po ti penda'yra'ġa nehē javo. Ahera'yrava'ea memei ko nhaneramonhava'ea ra'yrava'ea Isaqueva'ea ra'yrava'ea novia. Emo nahā hako. Isaqueva'ea ojay'ro ġwembirekova'ea pe Rebecava'ea pe. Ojopohe Rebecava'ea ra'yrava'ea dois. Ojopoheva'ea arame Esaúva'ea o'arypy. Kirē ahepoheva'ea Jacóva'ea ari no. ¹¹⁻¹² Igwete Tupana'ga ejipei Rebecava'ea pe ahera'yrava'ea mombegwovo. Ojopoheva'ea mbo'are'yname Tupana'ga ei: "O'arypyve'ga po ti oko tehe oirū'ga pyri nehē – kiroki ga aerē o'a," ei Tupana'ga. Tupana'ga e'i jipe aerēva'ea pe Jacóva'ea pe, ga rehe po ti ji rekoj nehē javo. Ġwemimbotarimova'ea rehe Tupana'ga rekoj

javo ahe ve. A'ereki ga erame ahe ndojogwero'ari ve. Nurã ahe ndokokatui ve. Ndokote'varuhui ve ahe no. A'ereki ahe ndojogwero'ari ve. Jacóva'ea rekokaturu ġwaramo rüi reki Tupana'ga ei ahe ve a'ero. Ġwemimbotarimo tehe Tupana'ga rekoj javo ahe ve. ¹³Nahã ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo:

“Ako ji Jacóva'ea rehe, ei ga.

‘Esaúva'ea rehe a'e te ji ndakoi,’ ei Tupana'ga,” e'i ikwatijara imombe'gwovo.

¹⁴E'i tehe po ġa Tupana'ga pe a'ero: “Ndapyryvi Tupana'ga,” e tehe po ġa. “A'ereki jara'ġa ndehe ga ndokoi. Jara'ġa ndehe ga oko,” e po ġa. Nde'i po ġa a'ea Tupana'ga pe hamo. ¹⁵A'ereki Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe hako:

“Ji ġa porogwetyopotarame po ti ji ġa porogwetygi nehē,” ei ga hako.

¹⁶Nahã a'ero. Nhaneremimbotarimo rüi Tupana'ga nhande porogwetygi. Nhande rekokaturu ġwaramo rüi Tupana'ga nhande porogwetygi.

Ġwemimbotarimo jate ga nhande porogwetygi. ¹⁷A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo. Tupana'ga e'i Faraóva'ea pe hako:

“Oromongouka ji nde ġanduvihavuhuro

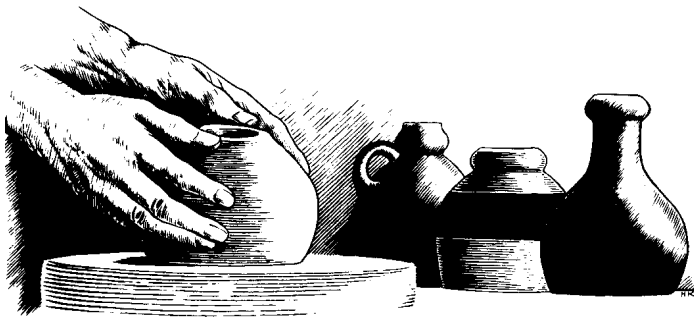
terekwahavuka ti ojipe'ġa pe jipopoakara,” ei ga.

“Tajikwahavuka ti ġa pe ġagwyri pe nhaporemo,” ei Tupana'ga

Faraóva'ea pe.

Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa hako. ¹⁸Nahã a'ero. Tupana'ga ġa porogwetyopotarame ġa porogwety. Ipotarame ġa'angare'yma a'ero ga noangarukari tuhē ġa ġwemimbotarimo okovo ġwaramo.

¹⁹Pe'ji tehe po pe ji ve a'ero: “Po ore noreangari a'ero maraname po Tupana'ga euhui ore ve naerü? Maraname ga ei: ‘Peko te'varuhu pe peangare'yma?’” pe'ji po pe ji ve. “A'ereki ga tuhē oko ġwemimbotarimo ore angarukare'yma. A'ereki ahe nomovahĩ Tupana'ga remimbotarimova'ea.” Pe'ji tehe po pe ji ve, a'e ji. ²⁰Ahe nonhi'iġayvari tuhē Tupana'ga yvyakotyva'ero, a'e ji. Aherembiapoa nde'i ahe ve: “Maraname nde ji apouhui na?” Aherembiapoa po nde'i a'ea. ²¹Kiroki ga oapo nhaetütujuga – ġwemimbotarimo tehe ga oapo a. Opyhy po ga tujuga ru'uma japovo. Jara japorame po ga ei: “Koa po ti ji a'apo katu nehē. Pyryheteva'ea po ti ji

(Romanos 9.20-21)

a'apo nehê,” e po ga. Igwete po ga ei no: “Kirêva'ea po ti ji a'apo jate hembyruera pyvõ. A'ea po ti ji apo'ru jipi,” e po ga. Ġwemimbotarimo tehe ga japoi a'ero.

²² Ga javijitehe nhandeapohara'ga rekoi Tupana'ga rekoi yvyakotyve'ġa nderekovo. Okwahavuka pota ga onhimboahiva okote'varuhuve'ġa pe. Okwahavuka pota ga opopoakara ġa pe no. Ga nonhimbaekwahivi ve okote'varuhuve'ġa ndehe – kiroki ġa Tupana'ga monhimboahi ojive. A'ea ko hahyheteaġwama ġa pe. ²³ Okwahavuka pota ga gwuvihavuhuhetea nhande ve. Tupana'ga nhande porogwety. Igwete ga nhande mombyryvi togwereco ti ġa jiruvihavuhuhetea ji pavêi javo. ²⁴ Nhande tuhê ga nhande mo'ê ġahã po ti jireheve'ġa javo. Judeus'ġa pe jate rui ga ei. Judeus'ġaruiive'ġa pe ga ei no ġa mo'eamo ojive. Nahã ga nhande mo'emo'êi judeus'ġa hugwi judeus'ġaruiive'ġa hugwi no. ²⁵ Oséiasva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iġa a'ea rehe hako. Nahã Tupana'ga ei:

“Kiroki ġa aġwamo jireheve'ġa rui

– ġa pe po ti ji ei aerê gwe nehê jireheve'ġa,” ei ga.

“Kiroki ġa aġwamo nhiremiarõhara'ġa rui

– ġa pe po ti ji ei aerê gwe nehê nhiremiarõhara'ġa,” ei ga.

²⁶ Oséiasva'ea okwatijara'ja Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo. Nahã Tupana'ga ei:

“A'e ypy ji ġa pe:

‘Pe ko jireheva'ea rui,’ ei Tupana'ga.

“Perope ji a'e poa ġa pe

– pevo jitehe po ti ji ei ġa pe nehê:

‘Pe ko jira'yramo peko kiro.

A'ereki jihi ahe mongo jitekovo,’ ei Tupana'ga ġa pe.

Nahã Oséiasva'ea omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ikwatija hako.

²⁷ Isaíasva'ea okwatija israelitas'ġa mombe'gwovo no. Nahã ahe ei hako:

“He'yjuhu po ti israelitas'ġa onhimongyavo nehê novã.

Ylytiġa hay'iuhuva'ea javijitehe po ti ġa ndetauhuro nehê novã,” ei ahe.

“Emo ġanembyruera'ġa jate po ti ga nomomanoukari nehê,” ei

Isaíasva'ea.

²⁸ A'ereki Tupana'ga e'i: “Kotihĩ po ti ji epavi he'yjuhuve'ġa

ndeaporoġita pe yvyakotyve'ġa ndeaporoġita pe nehê,’ ei ga,” ei ahe.

²⁹ A'ea pe Isaíasva'ea e'i nhoġwenonde ikwatija no.

“Ymya Tupana'ga ipopoakaheteve'ga ahery'juhua mombapavukari cidade de Sodoma pe cidade de Gomorra pe no hako,” ei ahe.

“Po ga nombokupyri'i'i ahe nhaneremboypyro hamo,

a'ero po nhande papakatukatui ahe javijitehe no,” ei Isaíasva'ea hako.

Israelitas'ġa nonhimombyryvi reki

³⁰ Nahã ji ei a'ero. Judeus'ġaruiive'ġa nde'i ojohupe: “Marã po ti nhande nhimombyryvi nehê?” nde'i ġa. Tupana'ga reki omombyry ġa. A'ereki

ãa ojiko ga rehe. ³¹Israelitas'ãa ki a'e te nahã e'i tehe ojohupe: “Marã po ti nhande rekoi nhanenhimombyryva nehê?” ei ãa. “Nahã ti nhande xako. Tihendu katu ti nhanembo'ea, a'ero po ti Tupana'ga ei nhande ve nehê: ‘Pepyry hete pe.’” E'iteheuhu ko ãa. ³²A'ereki ãa e'i: “Nhande tuhê po ti xanhimombyry nehê.” ãa ndojikogi Cristo'ga rehe. Cristo'ga e'i ãa pe: “Pejiko ti ji rehe.” A'ero ãa nhimboahivi ga pe ojikopotare'yma ãwaramo ga rehe. Itauhua ko ahe mbo'a ahe noãa ahe monhimboahiva. Ita javijitehe ko Cristo'ga judeus'ãa monhimboahivuhui ãa monhimonha'ngavo. ³³Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iãa Cristo'ga mombe'urame ita javijitehe ko ga javo. A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iãa mombe'gwovo: “Pehendu katu ti nhinhi'ãa.

Onga apohara'ga omondo ita inoãa.

A'ea reki ãa mbo'a ãa noãa ãa monhimboahiva ãa mbopoyjayjare'yma ãa mongovo,' ei ga.

‘Na jitehe ji ga mondoi cidade de Sião pe ga noãa judeus'ãa pyteri pe. Ita javijitehe ga ãa monhimboahivuhui ãa monhimonha'ngavo ãa mbopoyjayjare'yma,' ei ga.

‘Emo ojikogame ga rehe po ti ãa ndipoyjayjare'ymuhũ nehê,' ei ga,” e'i ikwatijara.

A'ereki ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iãa Cristo'ga mombe'urame ga ko ita javijitehe javo.

10 ¹Nhiirũ, anhi'i hete ji Tupana'ga pe jire'yja'ãa ndepyga judeus'ãa ndepyga tojiko ti ãa Cristo'ga rehe javo. A'ereki ji apota hete ãajikoga ga rehe. ²A'e ji ãa mombe'gwovo: Oko hete ãa Tupana'ga rehe xako ti garemimbotarimova'ea rupi javo novãa. Emo ãa ndokokwahavi reki garemimbotarimova'ea rupi. ³ãa ndokoi Tupana'ga remimombyryva rupi. Igwete ãa etehei: “Xanhimombyry nhande,” ei ãa. “Xako nhande Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi. A'ero po ti Tupana'ga ei nhande ve: ‘Pepyry hete pe,’ e po ti ga nhande ve nehê,” e'i tehe ãa. A'ea ãa e'i tehe oko'e'yma Tupana'ga remimombyryva rupi. ⁴Cristo'ga jate ãwendu katu pa Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nhande nihendukatupavi a'ea nhanenhimombyryve'yma. Nurã nhande jikogi Cristo'ga rehe Tupana'ga te'i pepyry pe javo nhande ve.

Ojiko pa po ãa Cristo'ga rehe hamo

⁵Ymya Moisésva'ea ikwatijari ãa mombe'gwovo hako – kiroki ãa e'i: “Po nhande hendukatui Tupana'ga remimbo'ea, a'ero po ti nhande pyryvamo nehê.” Kiroki ãa e'i a'ea – ãa pe Moisésva'ea ei:

“A'ea rendukatupava po ti ãa mombyryvi a'ero nehê,” ei Moisésva'ea.

⁶Jara'ãa pe ki a'e te ahe e'i ikwatija ãa mombe'gwovo no – kiroki ãa e'i: “Nhande jikogame Tupana'ga rehe po ti ga nhande mombyryvi nehê.” ãa pe Moisésva'ea ei:

“Te'lyme ti ãa ovytyeri pe:

‘Tojiupi ti ġa yvagi pe.’

Cristo'ga mbojyva pe jugwi Moisésva'ea ei te'iyme ti ġa a'ea javo. A'ereki Cristo'ga uripe raikwehe tamombyry ġa javo. ⁷Igwete Moisésva'ea ei no:

“Te'iyme ti ġa no:

‘Toho po ti ġa omanove'ġa gwyrri pe.’

Cristo'ga mbogwerava pe jugwi Moisésva'ea ei te'iyme ti ġa a'ea javo. A'ereki Cristo'ga okweravipe reki omanoa hugwi raikwehe. ⁸Moisésva'ea e'i a'ero:

“Pekwaha pe Tupana'ga nhi'iġa,” ei ahe.

“A'ereki nonhimimi pe me a.

Penhi'ī pe a'ea rehe.

Pejapyaka pe a'ea rehe Tupana'ga nhi'iġa rehe,” ei ahe ikwatija hako. A'ea ore imombe'ui pe me no tapejiko ti ga rehe javo. ⁹Penhimombe'u ti jara'ġa pe Jesus'ga ko jipojykaharete'ga javo, oro'e ore pe me. Perovia hete ti pejiy'a pe Jesus'ga kwerava Tupana'ga ombogwera ga gamanoa hugwi javo. Heroviaheterame a'ea po ti Tupana'ga pe mondoukari ojipyri yvagi pe aerē nehē. ¹⁰A'ereki heroviaheterame nhandepy'a pe nhande xajiko Jesus'ga rehe. Nhande jikogame ga rehe ga ko jipojykaharete'ga javo, a'ero Tupana'ga ei nhande ve pepyry hete pe javo. A'ero po ti ga nhande mondoukari ojipyri nehē. ¹¹Tupana'ga rembikwatijarukara e'i no:

“Kiroki ġa ojiko ga rehe

– ġa po ti ndipoyjayjare'ymuhūi nehē,” e'i.

¹²Yvyakotyve'ġa pe nhaporemo i'ei. A'ereki ġa ojo'ja hete Tupana'ga pe judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa pavēi. A'ereki Jesus Cristo'ga ko judeus'ġa pojykaharete'ga. Ga jitehe ko judeus'ġarūive'ġa pojykaharete'ga no. Ga omombyry hete ġa pe nhaporemo ġa jikogame ga rehe ore poko javo.

¹³A'ereki ikwatijara e'i no:

“Kiroki ġa ojiko nhandepojykaharete'ga rehe ore poko javo

– ġa mondouka po ti ga yvagi pe ojipyri nehē,” e'i.

¹⁴Emo ojikoge'ymame ga rehe po ġa nde'i ore poko javo ga pe. Ganhi'iġa renduve'ymame po ġa ndojikogi ga rehe. Ga mombe'ue'ymame ġa pe po ġa nohenduvi ganhi'iġa. ¹⁵Tupana'ga ġa mondoe'ymame ga mombe'uuka ġa pe po ġa nomombe'ui ga ġa pe a'ero. Emo Tupana'ga ġa mondouka tuhē reki ga mombe'gwovouka ġa pe. Igwete ikwatijara e'i no:

“Pyry hete tuhē ġa ndurame imombe'gwovo pyryva'ea nhande ve,” e'i hako.

¹⁶Emo imombe'urame ġa pe ġa nhaporemo rūi ġwendu katu Tupana'ga remimombe'upyryva. Nanongara pe Isaíasva'ea ei Tupana'ga pe hako:

“Ġa nohendukatui reki ore imombe'urame ġa pe,” ei ahe opojykaharete'ga pe hako.

¹⁷Nahā a'ero. Hendukaturame jate Cristo'ga mombe'ua nhande jikogi ga rehe.

¹⁸“Oro israelitas'ġa, nohenduvi ġa pyryva'ea mombe'ua naerū?” e'i po ġa ji ve. Ġwendu tuhē reki ġa. A'ereki ikwatijara e'i:

“Yvyakotyve'ġa nhaporemō ġwendu ġanhi'iġa.

A'ereki ġagwyri pe nhaporemō ġa oho imombe'ġwovo pyryva'ea,”
e'i ikwatijara hako.

19 “Israelitas'ġa ndokwahavi naerū?” e po ġa. Okwaha tuhē ġa.

Moisésva'ea ppy omombe'u a'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'urame ikwatija hako. Tupana'ga e'i israelitas'ġa pe:

“Pe'ji tehe pe israelitas'ġarūive'ġa pe:

‘Ġa ko Tupana'gareheve'ġa rūi.

Ġa ndokwahavihu,’ pe'ji tehe pe israelitas'ġarūive'ġa pe,” ei Tupana'ga.

“Ġa pe jitehe po ti ji imombyryvi nehē.

Nahā po ti ji pe monhimyrōi israelitas'ġarūive'ġa ndehe nehē.

Igwete po ti ji pe monhimboahivi nehē no,” ei Tupana'ga israelitas'ġa pe.

Moisésva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iġa inoġa hako.

20 Isaiásva'ea koji'i ndopojihuvi imombe'ġwovo Tupana'ga nhi'iġa.

Tupana'ga e'i israelitas'ġarūive'ġa mombe'ġwovo:

“Ymya ġa ndajikwahapotari.

Aġwamo ki a'e te ġa ji kwahavi,” ei ga.

“Ymya ġa nde'i: ‘Pemombe'u ti Tupana'ga ore ve.’

Aġwamo ki a'e te ji anhimboukwaha ġa pe,” ei Tupana'ga
israelitas'ġarūive'ġa mombe'ġwovo.

Isaiásva'ea omombe'u a'ea Tupana'ga nhi'iġa ikwatija hako.

21 Emo ahe omombe'u israelitas'ġa no imombe'urame Tupana'ga nhi'iġa.

Tupana'ga e'i hako:

“A'ea'e ji ġa pe jipi novīa:

‘Pejiko ti ji rehe’,” ei ga.

“Emo ġa nanhirendupotari.

Ġa noangarihu ojikoge'yma ji rehe,” ei Tupana'ga israelitas'ġa
mombe'ġwovo.

Isaiásva'ea okwatija a'ea Tupana'ga nhi'iġa hako.

Tupana'ga ndopohiri israelitas'ġa hugwi

11 1 E'i po ġa ji ve a'ero: “Tupana'ga opohi hete ojiheve'ġa hugwi
israelitas'ġa hugwi naerū ġa jikopotare'ymame ga rehe?” e'i tehe
po ġa ji ve. Ga ndopohihetei reki ġa hugwi, a'e ji. Jihi ko israelitaramo ako.

Abraāova'ea ko nhiremboypya. Ji ko Benjamimva'ea rymyminorō ako no.

2 Tupana'ga ndopohiri tuhē ojiheve'ġa hugwi. Ġahā ga jypya omo'emo'ē ojive.

Pekwaha tuhē pe Tupana'ga rembikwatijarukara – kiroki omombe'u Eliásva'ea.
A'ereki Eliásva'ea e'i hete Tupana'ga pe israelitas'ġa mombe'ġwovo hako.

3 “Ojuka pa ġa nenhi'iġa mombe'uharava'ea,” ei ahe Tupana'ga pe.

“Omombo ġa ikwava'ēhava no

– perope ore orokwava'eġuka mbiara jukapyra nde ve jipi.

Ji tehe reki ako ndereheva'ero.

Kiro po ti ġa ji jukapotari nehē no,” ei ahe Tupana'ga pe hako.

⁴Igwete Tupana'ga ei Eliasva'ea pe hako:

“Nde tehe rūi reki ereko,” ei ga.

“Sete milve'ġa akwaimbae'ġa ji areko jijiheva'ero.

Ġa nombohetei Baal ra'angava,” ei Tupana'ga ahe ve hako.

⁵Na jitehe tuhē Tupana'ga judeus'ġa nembyruera'ġa nderekoji ojiheva'ero aġwamo. Tupana'ga omo'emo'ē ġa ojive. A'ereki ga omombyry pota ġa pe.

⁶Ġa ndekokaturu ġwaramo rūi Tupana'ga ġa mo'ei. Ġwemimombyrypotaro ġwaramo ga ġa mo'ei ojive. A'ereki ga omombyry pota tehe ġa pe. Po ġa ndekokaturu ġwaramo ga ġa mo'ei ojive hamo, a'ero po ga nomombyrytehei ġa pe hamo. Omombyry tehe tuhē reki ga ġa pe ġa mo'eamo ojive.

⁷A'ero ji ei: Israelitas'ġa opota omombyryva novia. Tupana'ga ki a'e te nomombyrypavi ġa. Ġwemimo'ēhara'ġa jate ga ġa mombyry. Jara'ġa reki hendupotare'yname Tupana'ga nhi'iġa ga nohendukatuukari ġa pe a'ero.

⁸Ikwatijara e'i no:

“Tupana'ga noangarukari ġandeaporoġita
tokwahavyme ti ġa javo.

Henduvame ganhi'iġa

ġa nohendukatui a'ero.

Aġwamo vehevi ġa ndokwahavihu,” e'i ikwatijara israelitas'ġa
mombe'ġwovo hako.

⁹Tupana'ga ombuhuruka israelitas'ġa pe onhi'iġa pyryva'ea nahanahā ti ġa toko katu javo hako. A'ea rehe ġa ndoryndorytehero kiro ti nhande nhimombyryvi nehē javo tehe. Emo ganhi'iġa omombe'u reki ġandekote'varuhua ġa mbotegweteavo. Nurā Daviva'ea ikwatijari ġa mombe'ġwovo hako.

“Tupana'ga nhi'iġa ti tombotegwete ġa,” ei ahe.

“Tombohahy ti ga ġa pe nehē

ġandekote'varuhuro ġwaramo,” ei ahe.

¹⁰“Tokwahavyme tuhē ti ġa onhimombyryva

ojikoge'yma Tupana'ga rehe,” ei ahe.

“Tipiro'ya'javyme ti ġa ġwembikwahave'yma hugwi,” ei Daviva'ea
ikwatija hako.

¹¹Judeus'ġa ndojikopavi Cristo'ga rehe aġwamo a'ero. E'i tehe po ġa ji ve a'ero: “Ndojikogi ġa kiro Tupana'ga rehe toho ti ġa hahyva'ea ruvihava pype nehē naerū?” e'i tehe po ġa. Ji ndaei a'ea, a'e ji pe me. Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo judeus'ġarūive'ġa jikogi ga rehe judeus'ġa ti tonhimyrō ġa ndehe a'ero nehē. Judeus'ġa po ti e'i a'ero nehē: “Judeus'ġarūive'ġa jikogame Cristo'ga rehe Tupana'ga omombyry ġa pe. Xajiko pa ti Cristo'ga rehe no tomombyry ti ga nhande ve ġa javijitehe nehē no,” e po ti ġa nehē. ¹²Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo Tupana'ga omombyry hete jara'ġa pe. A'ereki judeus'ġa jikoge'yma ġwaramo Cristo'ga rehe Tupana'ga omombyry hete judeus'ġarūive'ġa pe. Po

Tupana'ga imombyryvi judeus'garũive'ga pe judeus'ga jikoge'yima gwaramo Cristo'ga rehe, koji'i tehe po ti Tupana'ga imombyryhetei ga pe nehẽ judeus'ga jikopava gwaramo Cristo'ga rehe nehẽ no.

Tupana'ga omombyry judeus'garũive'ga pe

¹³A'e ji kiro judeus'garũive'ga pe. A'ereki Tupana'ga ji mongouka Jesus Cristo'ga moirũharamo. A'ero Cristo'ga ei ji ve: “Eho ti ji mombe'gwovo judeus'garũive'ga pe,” ei ga. Pyry hete ji ve a'ero ji ga mombe'ui pe me.

¹⁴Tamonthimyrõ po ti ji pe ndehe jire'yja'ga judeus'ga. A'ero po ti jararamo ga jikogi Cristo'ga rehe nehẽ no. ¹⁵Opothirame judeus'ga hugwi Tupana'ga jirekokatuukari judeus'garũive'ga pe. Aerẽ Tupana'ga jirekokatuukarirẽ judeus'ga pe po ti kaitu pyryheteramo vyvakotyve'ga pe nhaporemõ nehẽ!

¹⁶Pão japoramẽ nahã judeus'ga ndekoi jipi. Ga gweno'ẽ ypy xunhiva'ea hu'uma hugwi Tupana'ga apoa jawo jupe. O'erame a'ea jypyva'ea pe po jarava'ea hu'uma nhaporemõ Tupana'ga apoa no. Oro yva no. Po ga ei Tupana'ga apoa yvapo pe, a'ero po hakã Tupana apoa no. Na jitehe Tupana'ga ei jireheve'ga judeus'ga nemboypya pe hako. Po ga ei jireheve'ga ahe ve, a'ero po ti aherymimino'ga ndekoi Tupana'gareheva'ero nehẽ no judeus'ga.

¹⁷Tamombe'u katu ti kiro pe me a'ero ojo'java'ea. Gwerekõ oliveira aheremityma. Gwerekõ irũa no yva ka'gwyriveva'ea aheremityma rũi. Aheremityma rakã ite'varuhurame nhande ndipotari a'ea hakãvondoga yva hugwi. A'ero po nhande heruri ka'gwyriveva'ea rakã imondovo imbojoapya imohina nhakãvondogipyra rehe a'ea toko hakãte'varuhuva'ea py'rovo jawo. A'ero pyry ka'gwyriveva'ea rakã pe oliveira rapoa rerekovo gwaramo. Judeus'ga nemboypya ko oliveira rapoa javijitehe. Aherymimino'ga judeus'ga ko oliveira rakã ja. Kiroki ga ndojikogi Tupana'ga rehe – ga ndopotari ga opohia ga hugwi. Pehe reki judeus'garũiva'ero pe ka'gwyriveva'ea rakã ja. Pe jikogame ga rehe Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero judeus'ga py'rovouka. A'ero pyry hete pe me. Ymya Tupana'ga imombyryvi judeus'ga nemboypya pe hako. Ahe ja pe ndekoro gwaramo ga imombyryvi jitehe pe me no. A'ereki pe ahe javijitehe pejiko Tupana'ga rehe a.

¹⁸Judeus'ga jikoge'yname ga rehe Tupana'ga pohiri ga hugwi. Emo judeus'garũiva'ero tapenhimboheteuhui ti a'ea rehe. Tape'jiuhui ti: “Ga hohe'i tehe ko ore pyryvamo. Nurã Tupana'ga opohi ga hugwi imombyryva ore ve.” Tape'jiuhui ti a'ea. A'ereki judeus'ga nemboypya rehe Tupana'ga omombyry pe me. Ndia'ei nhande: Hakã rehe ko pyry yva rapoa pe, ndia'ei nhande. A'ereki yva rapoa rehe ko pyry hakã pe. Na jitehe judeus'ga nemboypya rehe ko pyry pe me. A'ereki Tupana'ga omombyry pe me pe ganemboypya javijitehero gwaramo. A'ereki ahe ypy gwerekõ Tupana'ga nhi'iga imombe'gwovo pe me. Tape'ea'javuhui ti a'ero: “Ore rehe Tupana'ga omombyry judeus'ga pe.”

¹⁹Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Oliveira nhande tihakãvondo ka'gwyriveva'ea rakã toko ipy'rovo jawo. Na jitehe judeus'ga hugwi Tupana'ga pohiri judeus'garũive'ga

toko ġa py'rovo javo,” pe'ji po pe. “Ore judeus'ġarūiva'ero orepyry hete ġa hohe a'ero,” pe'ji tehe po pe ji ve. ²⁰⁻²¹ Ndapekwahavihī. Tupana'ga opohi tuhē ġa hugwi ġa jikoge'ymame ga rehe. A'ero pejikoga ġwaramo ga rehe ga pe mongoi ojiheva'ero. Tapenhimbohetehehi reki a'ea rehe. Nhande tihakāvondo oliveira hugwi hakā ite'varuhurame. Na jitehe Tupana'ga pohiri judeus'ġa hugwi ojiheve'ġa hugwi ġa te'varuhurame ġa jikoge'ymame ojihe. Opohi ga ġa hugwi. A'ero kaitu po ti ga pohiri pe hugwi no pe jikoge'yma'javame ga rehe nehē. Pekihyji ti gapohira hugwi a'ero. Tapejikoge'ymuhūi ti ga rehe a'ero.

²² Pehepia pe Tupana'ga reaporoġita. Ga pyry hete. Emo ga ombohahy ġa pe ġa jikoge'ymame ojihe. Pe me reki ga pyry pe ndekoro ġwaramo garemimombyryva rupi jipi. Ahaname po ti ga pohiri pe hugwi nehē no. ²³ Judeus'ġa jikoge'ymbigame po ti Tupana'ga ġa mongoa'javi ojiheva'ero imombyryva'java ġa pe nehē no. A'ereki a'ea nonhimimi Tupana'ga pe.

²⁴ Nahā a'ero. Nhande tihakāvondo ka'gwyripeva'ea hugwi hakā mondovo imbojoapya ojipea rehe oliveira rehe. A'ero ko pyry ka'gwyripeva'ea rakā pe. Judeus'ġarūiva'ero ko pe ka'gwyripeva'ea rakā ja. Pejikogame Tupana'ga rehe pyry pe me a'ero. Ymya pe ndapejikogi ga rehe judeus'ġarūiva'ero ġwaramo. Aġwamo reki pyry pe me pejikoga ġwaramo ga rehe judeus'ġa nemboypya javijitehe. A'ero Tupana'ga imombyryvi pe me. Po pe me ga imombyryvi koji'i tehe po ti ga imombyryvi judeus'ġa pe nehē ġa jikogame ga rehe nehē. A'ereki judeus'ġa ko oliveira rakā ja. Po hakāvondogirē oliveira hugwi nhande imondopotara'javi akoja imbojoapypota oliveira rehe jitehe a'ea ko nonhimimi. A'ereki oliveira rakā tuhē nhande timondoa'ja oliveira rehe. Na jitehe judeus'ġa jikogame Tupana'ga rehe po ti nonhimimi tuhē ga pe ga ġa mongoa'javame ojiheva'ero imombyryva'javame ġa pe nehē.

Tupana'ga omombyry ġa pe nhaporemo

²⁵ Nhiirū, tamombe'u mbatera pe me kiro tapekwaha ti javo. Ymya ko nhande ndikwahavi nanongara. Aġwamo reki Tupana'ga ikwahavukari nhande ve. Tamombe'u a'ea kiro pe me tape'ea'javyme ti: “Tupana'ga po ti nomombyryva'javi israelitas'ġa pe nehē. Nhande ve jate ga omombyry kiro.” Tapenhimbohetei a'ea javo tehe nehē. Nahā ti ji imombe'ui pe me a'ero. He'yjuhu ko ġa kiro novīa – kiroki ġa noangarihu ojikopotare'yma Cristo'ga rehe novīa. Judeus'ġarūive'ġa ki a'e te ojikojiko Cristo'ga rehe kiro. Ogwyri pe nhaporemo po ti ġa ojiko na'ē ga rehe nehē. ²⁶ Nahā po ti israelitas'ġa jikojikogi Cristo'ga rehe nehē no. A'ero po ti Tupana'ga ġa mongopavi ojiheva'ero nehē. Ikwatijara Tupana'ga mombe'uhava e'i no:

“Nhanembopiro'yhara'ga po ti uhu nehē.

Judeus'ġa cidade hugwi Siāo hugwi po ti ga ruri nehē,” e'i.

“A'ero po ti ga imombori Jacóva'ea rymymino'ġa ndekote'varuhua judeus'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi nehē,” e'i ikwatijara.

²⁷ Igwete i'ei Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo:

“Imomborame ġandekote'varuhua ġa hugwi po ti ji rekoi ji'ea rupi katu nehē,” e'i ikwatijara Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo.

²⁸Judeus'ġa ndogweroviari aġwamo Tupana'ga remimombe'ua Cristo'ga mombe'ua. Nurā Tupana'ga nhimonha'ngai ġa ndehe tambojiko ti judeus'ġarūive'ġa jijihe a'ero javo. A'ea ko pyry reki pe me a'ero. Emo Tupana'ga oko hete judeus'ġa ndehe no. A'ereki ymya ga omo'emoē ġanemboypya ojive hako. “Pe po ti jireheva'ero nehē,” ei ga ahe ve hako. ²⁹“Opomo'ē ji jijive. Tamombyry ti ji pe me nehē,” ei Tupana'ga hako. O'erame a'ea ga ndogwerojijyi gweaporoġita. Omo'ē tuhē ga ġa ojive a'ero. Omombyry tuhē ga ġa pe no. ³⁰Ymya pe napehendukatui Tupana'ga nhi'iġa judeus'ġarūiva'ero. Emo Tupana'ga pe porogwety aġwamo judeus'ġa hendukatue'yma ġwaramo. ³¹Na jitehe judeus'ġa nohendukatui Tupana'ga nhi'iġa aġwamo. Emo po ti Tupana'ga ġa porogwety nehē no pe porogwetyga ġwaramo. ³²Yvyakotyve'ġa ndekote'varuhupava ġwaramo Tupana'ga nohenduvukari ġa pe onhi'iġa taporogwety ti ji ġa nhaporemo nehē javo.

Timbohete ti Tupana'ga

³³Tupana'ga pyry hete tuhē imbuhua pyryva'ea nhande ve.

Heaporoġita katu hete ga mbatera rehe.

Okwaha pa hete tuhē ga.

Nhande ndikwahavi tuhē Tupana'ga reaporoġita.

“Onhimi hete nhande ve,” xa'e nhande jupe.

³⁴Tupana'ga mombe'uhava e'i no:

“Ndikwahahavi Tupana'ga reaporoġita,” e'i.

“Nimoġitahavi ga

nahanahā po nde rekoi hamo jave'yma ga pe,” e'i.

³⁵“Nimondohavi ga pe

tokwepy ti ga javo,” e'i ikwatijara.

³⁶A'ereki Tupana'ga oapo pa mbatera.

Ga gwereko katu pa mbatera no.

Gwereko ga mbatera

tanhimbohete ti nhirembiapoa nhaporemo javo.

Timbohete ti Tupana'ga avuirama a'ero. Amém.

Penhikwava'ē ti Tupana'ga pe pejikokatuavo

12 ¹Nhiirū, Tupana'ga nhande porogwety hete. Nurā ji ehetei pe me: Nahā po pe ndekoi a'ero hamo. Penhikwava'ē hete ti Tupana'ga pe pejikokatuavo. A'ero po ti ga nhimohēhetei pe ndehe nehē. Nahā po pe Tupana'ga mbohetei gareheva'ero hamo penhikwava'eġa ga pe pejikokatuavo hamo. ²Tapembopogwei ti ġa – kiroki ġa oko Tupana'ga remimbotare'yma rehe. Pe'ji ti Tupana'ga pe: “Ore mboheaporoġitapyahue'yumi ti,” pe'ji ti ga pe. Pendeaporoġitapyahurame po ti pe ikwahavi pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Gareximbotarimova'ea

ko nahã: kiroki pyry hete, kiroki a'ea rehe Tupana'ga onhimohẽ, kiroki ndogwerekoi a'ea hoheva'ea pyryvamo – a'ea ko Tupana'ga remimbotarimova'ea.

³Tupana'ga omombyry ji ve onhimoirũuka. Nurã ji ei pe me nhaporem: Tapenhimboheteuhui ti. Pe napenani ti pejeaporoğita katu pejapyakakatuavo pejihe Tupana'ga pe mbojikoga ġwaramo ojihe.

⁴Tamombe'u ti kiro pe me jira'oa tapekwaha ti ojo'java'ea. Jira'oa ko ojipeji. He'yi reki jira'oareheva'ea onhimongyavo jijurua, jireakwara, jipoa no. Ojoatyatyvi reki jira'oareheva'ea ikarakatuhava. Jiapyakwara pyvõ ji ahendu. Jijurua pyvõ ji nahenduvi. A'ea pyvõ ji nhi'iği. Jipoa pyvõ ji ipyhygi. Jira'oa ojipejiva'ea reki. Emo gwereko paravuhu jira'oareheva'ea. Ojoatyatyvi ikarakatuhava a'ero. ⁵Na jitehe jira'oareheva'ea'java'ero ko nhande nhimongyi Cristo'gareheva'ero nhandekovo. Emo nhande nhapremo ko jira'oa'java'ero ojipejiva'ea'java'ero nhande jikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavẽi. A'ero nhande nhapremo nhande nhomoiruamo. ⁶Ojoatyatyvi reki nhandekarakatuhava. A'ereki ojoatyviva'ea Tupana'ga ombuhuruka nhande ve nhandekarakatuhava ga imombyryvame nhande ve.

Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka imombe'gwovouka onhi'iğa, timombe'u hete po ti nhande hamo ga nhande mbojikogame ojihe hamo. ⁷Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ojive'ğa pokogauka, tipoko po ti nhande ġa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ġa mbo'eavouka, timbo'e po ti nhande ġa Tupana'ga momba'ua rehe a'ero hamo. ⁸Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ġa mbohoryvuka, timbohory po ti nhande ġa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka imoma'eamo mbatera ojipe'ğa pe, tima'eğatu po ti nhande ġa pe a'ero hamo tipoko ti ġa javo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka nhande mongovouka ġanduvihavamo, timondomondo katu po ti nhande ġa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ġa porogwetygauka, tiporogwety po ti nhande ġa nhanderoryryvamo a'ero hamo.

⁹Pe'ara tehe rui toarõ ġa. Pearõ hete tuhẽ ti ġa. Tapekoi ti aherekote'varuhua rehe. Ahepyryva rehe ti peko. ¹⁰Penhoarõarõ hete ti a'ero. A'ereki pe penhomoirũirũ Cristo'gareheva'ero ġwaramo. Penhomohete ti nde ko ji hohe javo ojohupe. ¹¹Pejirokwa ti mbatera rehe pejivevugwee'yma. Penhimbatepota ti pepy'a pe. A'ereki nhandepojykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe pe peko. ¹²Peho po ti pe pejikovo Tupana'ga pyri avuirama nehẽ. A'ea mboha'uva ġwaramo ti pejoryjory. Penhimomirana ti ġa imbohahyrame pe me. Penhi'iğe'ymi ti Tupana'ga pe. ¹³Pema'ema'ẽ ti penhimbatera Cristo'gareheve'ğa pe ġa herekoe'ymame. Cristo'gareheve'ğa nduğandurame pejipyteri pe pembuhuruka ti ġa penhonga pe jipi ġa nderekokatuavo.

¹⁴Pearõ'e'ỹve'ğa imbohahyrame pe me penhi'i ti Tupana'ga pe tomombyry ti ga ġa pe javo. Na tuhẽ ti pemombyryvuka ġa pe ġa imbohahyrame pe me. Tape'euhui ti Tupana'ga pe tombote'varuhu ti ga ġa pe javo. Tape'euhui ti a'ea ga pe ġa ndehe. ¹⁵Ojipe'ğa ndoryndoryvame

ti pejoryjory ģa pavēi. Ģa jehe'orame ti ģa pavēi pejehe'o no. ¹⁶Peko ti pejogwehegwehe. Pejihe jate rūi ti peko. Okoteheve'ģa ndehe ti peko ģa pokoga. Tape'euhui ti: "Akwaha pa ji mbatera." A'ea ti tape'euhui pejive.

¹⁷Ojipe'ģa imbote'varuhurame pe me tapembote'varuhui ti ga pe pejiipyge'yma ga rehe. Ojipe'ģa epavame: "Nahanahā aherekokatua", nahā ti peko katu a'ero. ¹⁸Pejirokwa hete ti ojipe'ģa nderekokatupava. ¹⁹Nhiirū, tapejipygi ti ojipe'ģa ndehe. Na ti Tupana'ģa pe ndepygi ģa ndehe nehē imbohahyavo ģa pe nehē. A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ģa nhi'ģa mombe'gwovo.

"Jihi po ti ģa ndepy ģa ndehe nehē

– kiroki ģa ombohahy ojipe'ģa pe," ei ga.

"Jihi po ti ambohahyuka ģa pe a'ero nehē," ei nhandepojkaha'rete'ģa, ei ikwatijara.

²⁰Nahā ti peko a'ero ikwatijara hendukatuavo. A'ereki ikwatijara e'i:

"Po ty'ara pearōe'jve'ģa jukai

pemondo ti mbatera ģa pe to'u ti ģa javo.

Po ģa ygweiramo

pemondo ti yhya ģa pe toy'u ģa.

Pe ģa nderekokaturame

po ti ģa ndipoyjayjari okote'varuhugwera rehe nehē," e'i ikwatijara hako.

²¹Ģa ndekote'varuhurame pe me tapekote'varuhui ti ģa pe pejiipyge'yma ģa ndehe. Peko katu ti ģa pe a'ero ģandekote'varuhua hugwi ģa mbopohiruka.

Pehendu katu ti penduvihava'ģa

13 ¹Pe me nhaporemo ji ei: Pehendu katu ti penduvihava'ģa. A'ereki Tupana'ģa omongo ģa penduvihavamo. Po Tupana'ģa nomongoi nhanderuvihava'ģa nhande ve, a'ero po nianderuvihavi a'ero hamo.

²Penduvihava'ģa nendukatue'ymame pe napehendukatui Tupana'ģa nhi'ģa a'ero. A'ereki gaha omongo ģa penduvihavamo. Penduvihava'ģa nendukatue'ymame po ti pe ikwahavi hahya nehē.

³Pe ndekokaturame pe ndapekyhyji penduvihava'ģa hugwi. Emo pe ndekote'varuhurame pe pekyhyji ģa hugwi a'ero. Pekiyyipotare'ymame penduvihava'ģa hugwi peko katu tuhē ti. A'ero po ti ga pe mbohetei nehē. ⁴A'ereki Tupana'ģa omongo ga pe pokogauka. Emo pe ndekote'varuhurame pekyhyji ti ga hugwi a'ero. A'ereki ga okwaha imbohahyavo ahe ve. A'ereki Tupana'ģa omongo ga tombohahy ti ģa okote'varuhuve'ģa pe javo. ⁵Nurā ti pehendu katu penduvihava'ģa a'ero tombohahyukaryme ti Tupana'ģa nhande ve javo. Pe pekwaha pejiivyteri pe no. "Po ahe ģwendu katu ģa hamo," pe'e tuhē pe pejiivyteri pe. Nurā ti pehendu katu penduvihava'ģa.

⁶Na jitehe po pe imondoi itambere'ia ģa pe hamo ģa imono'oģukarame. A'ereki Tupana'ģa ģa mondouka pe pyri ģa mboporavykyavo tohepia katu ti ģa ģa javo. ⁷Nurā ti pemondo katu itambere'ia ģa pe ģa imono'oģukarame. Pemondo ti pejeaporoģita imohina penduvihava'ģa ndehe.

Pejogwereco katu ti

⁸Nahã po pe peko hamo: Pemondo pa ti ikwepykava ojipe'ğa pe te'iyime ti ğa pe me a'ero: “Napembuhurihu pe ore ve.” Nahã po pe peko hamo no: Peko katu hete ti pejogwehe pejogwerekokatuavo avuirama. Kiroki ğa oko ojipe'ğa ndehe – ğa ko ɣwendu katu Moisésva'ea remimbo'eagwera. ⁹A'ereki aheremimbo'eagwera e'i:

“Taperekoi ti ojipe'ğa nembireko'ğa.

Tapejukai ti ojipe'ğa,” e'i.

“Tapemimuhüi ti ojipe'ğa mbatera.

Tapepotarahivuhui ti ojipe'ğa mbatera,” e'i aheremimbo'eagwera. Aheremimbo'eagwera nhaporemo reki e'i:

“Erenhiarõ hete nde.

Na jitehe ti earõ hete ejikotyve'ğa,” e'i aheremimbo'eagwera ikwatijara.

¹⁰A'ereki ğa ndehe nhande rekorame nhande nimbote'varuhui ğa pe. Nahã reki nhande hendukatupavi aheremimbo'eagwera a'ero nhande rekorame ğa ndehe.

¹¹Pejirokwa ti a'ea rehe Jesus Cristo'ga jivyhava imboha'uva ɣwaramo. A'ereki aɣwamo ira'agwe hĩ gajivyhava. Ymya nhandejikogopyrame Cristo'ga rehe nhande ei: “Kotihĩ po ti Jesus'ga jivyri nehẽ.” Aɣwamo kaitu ira'agwe gajivyhava. Pejirokwa tuhẽ ti a'ero. Ojivyrame po ti ga nhande rerohoi yvagi pe nehẽ.

¹²Tamombe'u ti ojo'java'ea pe me a'ero. Ypytunahiva ko ite'varuhu nhande ve. Ypytuna javijitehe aɣwamova'ea ko ite'varuhu. Ko'ema reki ikatu nhande ve. Ko'ema javijitehe po ti ikaturamo aerẽva'ea nehẽ. Cristo'ga jivyrirẽ po ti ikatuheteramo nehẽ. Momina ɣwerĩ kiro aɣwamova'ea ypytuna'java'ea nhande hugwi. Nurã ti xako te'varuhu pi a'ero. Ko'eɣwerĩa ja ko Cristo'ga ojivy ɣwerĩ. Nurã ti xako katu ga'java'ero. ¹³Kojahua rupi ahe oko katu tohepia ti ğa jirekokatua javo. Kojahuarupive'ğa javijitehe ti xako katu no. Tape'upe'ui ti aheboheagwyriva'ea kaɣwitiğa pejeagwyrive'ymamo. Taperekoi ti ojipe'ğa nembireko'ğa. Peakwaha ti. Tapejogwayvaruhui ti. Tapenhimyrõi ti ojipe'ğa ndehe.

¹⁴Penhimongo ti Jesus Cristo'ga ja ga pavẽi pejikovo. Tapembopogwei ti pejeaporoɣitate'varuhua rehe penhimimbotarimova'ea rehe.

Tapete'varuhui ti penhiirũ'ğa pe

14 ¹Kiroki ğa ndokwahakatui ve Cristo'ga nhi'iğa ojikogame ga rehe – peko ti ğa ndehe ğa mbuhuruka pejipyteri pe. Emo tapenhi'iğayvari ti ğa. ²A'ereki jara'ğa e'i: “Pry Tupana'ga pe ahe i'upavame mbatera.” Jara'ğa ki a'e te – kiroki ğa ndokwahakatui ve Cristo'ga nhi'iğa – ɣahã e'i: “Ndapyryvi Tupana'ga pe ahe i'uuhui mbiara.” ³Kiroki ğa o'u pa mbatera –

togwerekomemuayme ti ģa jara'ġa ģa mbiara ue'ymame. Mbiara ue'ỹve'ġa na jitehe te'iuhyume ti jara'ġa pe pe'u paravuhu pe mbatera javo. A'ereki Tupana'ga e'i mbatera upave'ġa pe: “Ġa ko jireheve'ġa.” ⁴Tape'ei ti ģa pe: “Peko te'varuhu pe.” A'ereki ģa pendeheve'ġa rūi. Ġanduvihava'ga po ti e'i ģa pe. Ġa ndekokaturame po ti ga ei pepyry pe javo. Ġa ndekote'varuhurame po ti ga ei peko te'varuhu pe javo. Tupana'ga po ti e'i tuhē ojiheve'ġa pe: “Peko katu pe.” A'ereki nhandepojykaharete'ga ģa mongo katu ģa nderekovo.

⁵Jara'ġa e'i: “Kiroġwe ko dia huvihavuhua ojipea hohe,” ei ģa. Jara'ġa ki a'e te e'i: “Na rūi. Ndojoavyavyi a,” ei ģa. Nahā ji ei pe me a'ero. Pehe po pekwahe hete pejiyvyteri pe hamo. ⁶Kiroki ģa e'i diaruviavuhua pe – ģa e'i: “A'ea rupi timbohete Tupana'ga.” Kiroki ģa o'u mbiara jipi – ģa o'u timbohete ti Tupana'ga javo no. A'ereki ģa e'i Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde imbuhuruka mbiara ore ve.” Kiroki ģa ndo'ui mbiara – ģa ndo'ui a'ea timbohete Tupana'ga javo. Ojipea i'urame ģa ei Tupana'ga pe a'ero: “Ndepyry hete nde imbuhuruka ore ve.” ⁷Nhanemanoe'ymame nhande ndia'ei: Xako ti nhande nhaneremimbotarimova'ea rehe. Nhanemanorame na jitehe nhande ndia'ei a'ea. ⁸Nhanemanoe'ymame nhande ei: Xako ti nhandepojykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe. Nhanemanorame a'ea jitehe nhande ei. Nhande ko nhandepojykaharete'gareheva'ea a'ero nhanemanoe'ymame nhanemanorame no. ⁹A'ereki Cristo'ga okwera omanoa hugwi tako ti ji ġapojykaharetero javo omanoe'ỹve'ġa pojkaharetero omanove'ġa pojkaharetero no.

¹⁰Oro pe mbiara ue'ỹva'ero, maraname pe euhui penhirū'ġa pe Tupana'gareheve'ġa pe peko te'varuhu pe javo? Oro pe no mbatera upava'ero, maraname pe penhiirū'ġa nderekomemui naerū? A'ereki Tupana'ga jate okwaha javo a'ea pe. Nhande ve nhaporemo po ti ga e'ie'i nhandereaporoġita pe nehē. ¹¹A'ereki ikwatijara e'i:

“Tupana'ga e'i:

‘Ġa naġanani po ti ji mbohetei nehē
ndepeyry hete nde javo.

E'i pa po ti ģa ji ve nehē

nde ko Tupanetero javo ji ve nehē,’ ei ga.

‘A'iti tuhē, a'e ji pe me,’ ei Tupana'ga,” e'i ikwatijara.

¹²Nhande nhaporemo po ti imombe'ui nhandereaporoġita Tupana'ga pe a'ero nehē.

Tapembote'varuhui penhiirū'ġa

¹³Tape'jia'javuhui ti ojuhupepe peko te'varuhu pe javo. Nahā po pe'ji hamo: “Xakote'varuhuyme ti timbote'varuhuyme nhaneirū'ġa nehē,” pe'ji po pe hamo. ¹⁴Mbatera nhaporemo pyry reki. Pyry nhande i'ui mbiara a'ero. A'ea tuhē Jesus'ga okwahavuka hete ji ve okovo ji pavēi. Po ojipe'ġa japyakai mbiara rehe ite'varuhu ahe i'ui javo novīa, a'ero po ģa pe ite'varuhu tuhē

ġa i'urame. ¹⁵Po ti ġa hepiagi pe i'urame ġwia, a'ero po ti ġapy'a rekotehei pe ndehe nehē. Po ti pe ġapy'a mongotehei i'gwovo ġwaramo, a'ero po ti pe ndaperekokatui ġa okoe'yma ġa ndehe. Tapembote'varuhui ti nanongara'ġa a'ero mbiara gwove'y ga pyri. A'ereki Cristo'ga omano ġa ndepyga. ¹⁶Pe'ji po pe pejohupe: “Nahanahā xako. A'ereki a'ea ko pyry nhande ve,” pe'ji po pe novia. Emo ojipe'ġa erame ite'varuhu nanongara pe, a'ea rehe ti tapekoi a'ero te'ite'varuhuyme ti ġa javo. ¹⁷Tupana'gareheva'ero nhande ndia'ei: “Ġwiġwia ti ti'uyme. Ġwia ti ti'u.” Ndia'ei ko nhande nanongara pe. “Xako katu ti. Xajogwereco katu ti no,” xa'e nhande. “Tianderoryrory ti. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mbohory jipi,” xa'e nhande. ¹⁸Nahā nhande rekorame Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe Tupana'ga nhimohemi nhande rehe. Ojipe'ġa e'i nhande ve no: “Pepyry hete pe pejikokatuavo.”

¹⁹Nurā ti xajirokwa nhandejogwerekokatuavo nhanenhombojikoheteavo Cristo'ga rehe nehē. ²⁰Pyry nhande i'upavi mbatera novia. Emo ite'varuhu nhande mbatera ui ġa pyri – kiroki ġa e'i: “Ite'varuhu ahe i'urame ġwihā.” I'urame po nhande ġa mbote'varuhui a'ero. Tapembote'varuhui ti nanongara'ġa Tupana'gareheve'ġa a'ero ġwia ue'yma ġa pyri. ²¹Kiro pyry nhande ndi'ui mbiara nanongara'ġa pyri a'ero. Pyry nhande ndi'ui vinho ġa pyri ġa erame ite'varuhu jupe. Ojipea pe ġa erame ite'varuhu jupe no pyry nhande pohiri jugwi nhande rekorame ġa pyri timbote'varuhuyme ti nhaneirū'ġa javo.

²²Penembiroviara ti tapemombe'uuhui ojipe'ġa pe a'ero. Pekwaha ti a'ea Tupana'ga pavēi jate. Pe'ji po pe: “Pyry po ti ji reko nahanahā nehē,” pe'ji po pe. Nahā pejikorame po pe ndoryvamo a'ero peji'ee'y mame pejiyvyteri pe nehē: “Ndapyryvi reki nahā ji rekorame.” ²³Po ġa e'i: “Mara'ngu po pyryvamo ji mbiara i'ui?” Nanongara'ġa i'urame Tupana'ga e'i ite'varuhu ġa pe. A'ereki ġa nde'i: “Ajiko ji Jesus'ga rehe. Nurā ko pyry ji i'ui.” A'ea ġa nde'i. Oko te'varuhu reki ġa a'ero o'ee'y mame: “Pyry ji reko nahā Cristo'gareheva'ero.”

Timbohory ti ojipe'ġa

15 ¹Nhandejikokaturame Cristo'ga rehe tipoko po nhande jara'ġa hamo – kiroki ġa ndokwahakatui ve ojikoga Cristo'ga rehe. Xakoyme ti nhande nhanderemimbotarimova'ea rehe jate nhanenhimbohoryva.

²Nhaneirū'ġa po nhande ġa mbohory hamo tapyry ti ġa pe javo. A'ero po ti ġa jikokatui Cristo'ga rehe nehē no. ³A'ereki Cristo'ga vehevi nonhimbohoryvi no. Ikwatijara omombe'u Cristo'ga ga nhl'igame Tupana'ga pe. “Ġa ete'varuhurame nde ve ġandekote'varuhua ji kwai, ei ga,” e'i ikwatijara. ⁴Tupana'ga okwatijarukaruka ahe ve hako penembikwatijara nhaporemō ti tombo'embo'e aerēve'ġa javo hako. Aherembikwatijara nhande mbo'embo'e a'ero nhande monhimomiranama. A'ea nhande mbo'e nhande mbohoryva no. A'ero nhande ei: A'iti tuhē po ti pyryvamo nhande ve nehē.

⁵Tupana'ga tuhē nhande monhimomirana jipi. Gaha nhande mbohory no. Tomboj'ajaj'ja ti ga pendeaporoġita a'ero pe mbojogwerekokatuavo

Jesus Cristo'ga rupi pe horame. ⁶Pejikoty'aro ġwaramo po ti pe Tupana'ga mbohetei a'ero nehē nhandepojykaharete'ga ruva'ga Jesus Cristo'ga ruva'ga.

Judeus'ġarūive'ġa ombohete Tupana'ga

⁷Peko hete ti ojogwehe. A'ereki Cristo'ga oko hete pe ndehe. Pe ndekorame ojogwehe po ti ojipe'ġa ei nehē: “Tupana'ga ko pyry hete. A'ereki gareheve'ġa oko hete ojogwehe,” e po ti ġa Tupana'ga mboheteavo nehē. ⁸Kiro ji ei pe me: Cristo'ga uhu yvya koty imombyryva judeus'ġa pe raikwehe. A'ereki Tupana'ga e'i judeus'ġa namonhava'ea pe hako: “Tamondo ti Cristo'ga pe pyri tomombyry ti ga pe me javo,” ei Tupana'ga hako. Nurā Cristo'ga ruri a'ero tanhi'ipo'ru ti Tupana'ga javo. Igwete ga ei: “A'ero po ti ġa ei nehē: ‘Tupana'ga nopiriani ġwembi'ea jipi,’ e po ti ġa nehē,” ei Cristo'ga raikwehe. ⁹Cristo'ga uhu imombyryva judeus'ġa pe judeus'ġarūive'ġa ti tombohete Tupana'ga javo no. “Tombohete ti ġa ga oporogwetyga rehe,” ei ga. Aherembikwatijara e'i no. A'ereki omombe'u Cristo'ga nhi'iġa Tupana'ga pe hako.

“Judeus'ġarūive'ġa pyteri pe po ti ji ei nehē ndepyry hete nde javo.

Orombohete po ti ji nhinhimby'yita nde ve nehē,” e'i ikwatijara Cristo'ga nhi'iġa mombe'gwovo hako.

¹⁰Ojipeva'ea rembikwatijara e'i no:

“Judeus'ġarūiva'ero ti pejoryjory Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pavēi judeus'ġa pavēi,” e'i aherembikwatijara.

¹¹Ojipeva'ea rembikwatijara e'i no:

“Judeus'ġarūiva'ero ti pembohete nhandepojykaharete'ga. Ojipendyhyga'ġa nhaporemō ti tombohete ga,” e'i aherembikwatijara.

¹²Isaíasva'ea okwatija Cristo'ga mombe'ujipeavo no hako.

“Jesséva'ea rymymino'ga po ti ojihu vvyakotyva'ero nehē.

Judeus'ġarūive'ġa nduvihavamo po ti ga rekoi nehē.

‘Gaha po ti nhande reroho yvagi pe nehē,’ e po ti judeus'ġarūive'ġa nehē,” ei ahe ikwatija hako.

¹³Tupana'ga pe mbo'e penderohoaġwama rehe no. Ga po ti tapembohory hete inoġatuavo pepy'a nehē. A'ereki pe pejiko ga rehe. Igwaigwavete po ti Tupana'ga ra'uva pe mbo'embo'ei. A'ero po ti pe ei nehē: “Uhu tuhē po ti ga nhande rerogwovo yvagi pe nehē,” pe'e po ti pe nehē.

Paulova'ea poravykyagwera judeus'ġarūiva'ea pe

¹⁴Nhiirū, jihi ko opokwaha hete. Pepyry hete pe. Pekwaha hete pe mbatera no. Penhomoġita kwaha pe no. ¹⁵Emo ji akwatijaruka pe me tapekwahava'ġa ti mbatera javo. Namombe'unhimimi ji imondovouka pe me a'ero. A'ereki Tupana'ga omombyry ji ve. ¹⁶Ga ji mboporavyky Jesus Cristo'ga pe judeus'ġarūive'ġa pokoguka ji ve. Ikwava'ēhara'ġa omombe'umbe'u

Tupana'ga nhi'iġa judeus'ġa pe. Na jitehe ji imombe'umbe'ui kiro Tupana'ga remimombe'upyryva judeus'ġaruive'ġa pe Cristo'ga mombe'gwovo. Amombe'u ji ġa pe takwava'ē ti ji ġa Tupana'ga pe javo. Ġa ndehe po ti Tupana'ga nhimohēhetei nehē Tupana'ga ra'uva ġa mombyryvame nehē.

¹⁷Jesus Cristo'ga okovo ġwaramo ji pavēi jiroryrory hete ji jiporavykyrame Tupana'ga pe. ¹⁸Amombe'u po ti ji pe me jiporavykyagwera. Emo Cristo'ga remimboporavykyagwera jate po ti ji imombe'ui pe me nehē. A'ea ji namombe'unhimimi. A'ereki Cristo'ga ji poko hete ji mboporavykyavo Tupana'ga pe. A'ero ji imombe'ui Tupana'ga nhi'iġa judeus'ġaruive'ġa pe tohendu katu ti ġa javo. Amombe'umbe'u ji ġa pe. Ako katu ji ġapyteri pe no. ¹⁹Tupana'ga ra'uva ombuhu opopoakara ji ve. A'ero ji hepiukari ġa pe ahemonhimomby'aheteve'ea. Nurā ġa hendukatui Tupana'ga nhi'iġa. Amombe'umbe'u ji Tupana'ga remimombe'ua ġa pe a'ero Cristo'ga mombe'gwovo. Jerusalém me na'ē ji ga mombe'ui ġa pe. Pea hugwi ji hoi a'ero pea rupi. Ambojoapiapi ji jigwovo cidades pe ga mombe'gwovo ġa pe. Aerē ji hoi Ilíriapeve'ġa gwyrí pe no. ²⁰A'ereki ji ajirokwa Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe pevo – perope ġa nohenduvi ve Cristo'ga mombe'ua. Jihi ndahoi Cristo'ga mombe'gwovo ġa pyri – perope ojipe'ġa omombe'u jipe Cristo'ga ġa pe. Nanongara'ġa ji nambo'ei jipi. ²¹Ikwatijara e'i no:

“Ojipe'ġa nomombe'ui ve ga ġa pe.

Emo po ti ġa okwaha tuhē ga nehē.

Kiroki ġa nohenduvi ve

– okwaha po ti ġa ga nehē,” e'i ikwatijara.

Paulova'ea oho pota Romapeva'ea pyri

²²Ymyagwera jate ji hopotarahivamo pe pyri novīa. Emo ji ahoaho ojipe'ġa pyri. A'ero tehe ji ndahoi ve pe pyri. ²³⁻²⁴Aġwamo reki ji amombe'u pa Cristo'ga avove'ġa pe. A'ero po ti ji hoi Espanhapeve'ġa gwyrí pe. Ji kwavame po ti ji pytai pe ndepiaga nehē. A'ereki ymyahū ji porepiapotaramo pe ndehe. Apytaahi'vi po ti ji pe pyri nehē jiroryroryvamo pe ndehe nehē. A'ero po ti pe ji pokogi nehē ji mondovouka pea rupi nehē.

²⁵Kiroġwe po ti ji hoi na'ē Jerusalém me tapoko ti Cristo'gareheve'ġa pevo. ²⁶A'ereki ġa pe Macedóniapeve'ġa gwyrípeve'ġa Cristo'gareheve'ġa omono'ono'ō itambere'ia. Na jitehe Gréciapeve'ġa gwyrípeve'ġa omono'ono'ō itambere'ia ġa pe. “Timondouka ti itambere'ia Jerusalém me Cristo'gareheve'ġa pe imbatere'ġve'ġa pe,” ei ġa ojohupe. Ġanemimbuhura po ti ji herohoi kiro heja ġa pe a'ero nehē. ²⁷Ġwemimbotarimo tehe ġa omondouka imombyryva Jerusalémmeve'ġa pe judeus'ġa pe. “Timondouka po nhande mbatera ġa pe hamo,” ei ġa raikwehe. A'iti tuhē. A'ereki judeus'ġa ojikwe omombyry ġa pe judeus'ġaruive'ġa pe Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe. Igwete ġa jikogi Cristo'ga rehe raikwehe Macedóniapeve'ġa Gréciapeve'ġa no. Kiro pyryvamo ġa imondoukari ombatera judeus'ġa pe ikwepyga a'ero. A'ereki judeus'ġa pyryvipe ġa pe Cristo'ga mombe'gwovo ġa

pe. ²⁸Kiro po ti ji herohoi ġanemimbuhura itambere'ia heja Jerusalémmeve'ġa pe a'ero nehẽ. Hejapavame po ti ji hona'ei pe pyri pe ndepiaga nehẽ jihorame Espanhapeve'ġa gwyri pe nehẽ. ²⁹Cristo'ga omomyry hete ji ve. Ji horame pe pyri po ti ga imomyryhetei pe me nehẽ no. A'ea ji akwaha hete.

³⁰Nhiirũ, xajiko nhande nhandepojoykaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. Nhandejopy'a ja nhande no. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mongoi nhandejopy'a ja. Nurã ji ehetei pe me a'ero: Ji ja ti penhi'i hete Tupana'ga pe ji repyga. ³¹Nahã ti pe'ji ga pe: “Apĩ, ea'ngu ti Paulo'ga ga horame Judéiapeve'ġa gwyri pe tojukayme ti ġa ga pevo. A'ereki ġa ndojikogi Cristo'ga rehe,” pe'ji ti ga pe. “Kiro po ti Paulo'ga herohoi judeus'ġarũive'ġa itambere'ia Cristo'gareheve'ġa pe judeus'ġa pe Jerusalém me nehẽ. Ga herohorame ġa pe embohoryory ti ġa judeus'ġarũive'ġa itambere'ia rehe topyhy ti ġa Paulo'ga hugwi javoji,” pe'ji ti Tupana'ga pe ji repyga, a'e hete ji pe me. ³²A'ero po ti ji roryheteramo ji horame pe pyri nehẽ Tupana'ga ji mondoukarama pe pyri nehẽ. A'ero po ti pe ji mbohoryhetei nehẽ no. ³³Tupana'ga onoġatue'yimi nhandepy'a. Tapendereko katu pa ti ga a'ero nehẽ. Na tuhẽ.

Paulova'ea omondouka onhi'iġa ġwembikwahava'ea pe

16 ¹Tamombe'u ti pe me Febehẽa nhaneirũhẽa. Hẽa ko Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pokoharamo oko cidade de Cencrẽia pe. Pyry hete ko hẽa. ²Hẽa rurame pe pyri pembuhu ti hẽa penhonga pe pejikokatuavo hẽa pe. A'ereki hẽa ojiko hete nhandepojoykaharete'ga rehe. Nanongara'ġa po nhande timbuhuruka tuhẽ nhande pyri hamo nhande Cristo'gareheva'ero ġwaramo hamo. Hẽa herekoe'ymame mbatera pemondomondo ti hẽa pe a'ero. A'ereki hẽa jitehe opokopoko jara'ġa jipi. Hẽa ji poko ikwehe no. Nurã ti pepoko hẽa imondovo hẽa pe mbatera nehẽ.

³Tamondouka ji nhinhi'iġa Priscilahẽa pe hẽarembireko'ga pe no Áquila'ga pe. Ġa oporavyky ji pavẽi Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ikwehe. ⁴Ji repyga ġa omano gwerevi onhia'ngue'yima ikwehe tomanoyme ti Paulo'ga javo ikwehe. A'e ji ġa pe kiro: “Pepyry hete pe.” Judeus'ġarũive'ġa na jitehe e'i – kiroki ġa onhimono'õ jipi Cristo'gareheva'ero. Ġa nhaporemõ e'i Áquila'ġa pe: “Pepyry hete pe Paulo'ga a'nguavo.”

⁵Tamondouka ji nhinhi'iġa ġa pe no – kiroki ġa onhimono'õ Cristo'gareheva'ero Áquila'ġa nonga pe. Tamondouka ti nhinhi'iġa Epêneto'ga pe no. Jipy'a ja hete ga. Ga na'e ko ojiko Cristo'ga rehe Ásiapeve'ġa gwyri pe ikwehe.

⁶Tamondouka ji nhinhi'iġa Mariahẽa pe. Hẽa oporavyky hete pe pokoga raikwehe.

⁷Tamondouka ji nhinhi'iġa Andrõnico'ga pe Juniashẽa pe no. Ġa ko jire'yja'ġa judeus'ġa. Orojogwereko ore cadeia pype ikwehe. Jijikoga renonde ġa jikogi Cristo'ga rehe. Ġa ko ojipe'ġa hohe Cristo'ga moirũhara'ġa pyteri pe.

- 8 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Ampliáto'ga pe no. Jipy'a ja hete ga Cristo'gareheva'ero.
- 9 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Urbano'ga pe no. Nhande ja ga poravykyi tamombe'u ti Cristo'ga ḡa pe jawo. Estáquis'ga pe ji imondoukari nhinhi'iḡa no. Jipy'a ja hete ga.
- 10 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Apeles'ga pe no. Onhimomirana ga hahya pe opohire'yma Cristo'ga hugwi.
Tamondouka ji nhinhi'iḡa Aristóbulo'ga rongapypeve'ḡa pe no.
- 11 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Herodião'ga pe. Jire'yja'ga ko ga judeu'ga. Tamondouka ji nhinhi'iḡa Narciso'ga rongapypeve'ḡa pe no – kiroki ḡa ojiko Cristo'ga rehe.
- 12 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Trifenhã pe no Trifosahã pe no. Ḡa oporavykyi hete nhandepojykaharete'ga pe.
Tamondouka ji nhinhi'iḡa Pérsidẽhã pe. Jipy'a ja hete hẽa. Hẽa oporavykyi hete tuhẽ nhandepojykaharete'ga pe no.
- 13 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Rufo'ga pe. Ojipe'ḡa hohe ko ga pyry hete Cristo'gareheva'ero. Gayhẽa pe ji imondoukari nhinhi'iḡa no. Jihya ja ko hẽa ji rerekokaturo ḡwaramo.
- 14 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Asíncrito'ga pe no Flegonte'ga pe no Hermes'ga pe Pátrobas'ga pe Hermas'ga pe ḡapyrive'ḡa pe no nhaneirũ'ḡa.
- 15 Tamondouka ji nhinhi'iḡa Filólogo'ga pe Júliahẽa pe no Nereu'ga pe garendyrahẽa pe no Olimpás'ga pe no ḡapyrive'ḡa pe nhaporemõ no Cristo'gareheve'ḡa.
- 16 Penho'anhuvanhuvã ti penhoiruamo. Ojipendyhyga'ḡa nhaporemõ – kiroki ḡa onhimono'õ jipi Cristo'gareheva'ero – ḡa omondouka onhi'iḡa pe me.

Mbapavamo Paulova'ea omoḡita ahe

17Nhiirũ, kiro ji ehetei pe me. Pehepia ti ḡa pejipe'avo ḡa hugwi – kiroki ḡa ḡa mbojogwayvayvaruka. “Pembo'eagwera ndapyryvi,” ei ḡa. “Ore po ti pe mbo'e nehẽ,” ei ḡa. Ḡanhi'iḡa rendukaturame po ahe ndojikokatua'javi Cristo'ga rehe a'ero. Pejipe'a ti ḡa hugwi, a'e ji. 18Nanongara'ḡa ndokoi nhandepojykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe.

Ḡwemimbotaruhua rehe ḡa ndekoi. Onhi'iḡatu tehe ḡa ojipe'ḡa mboheteteheavo ḡa moandyandyita – kiroki ḡa nonhimombaragwahavi ḡandekote'varuhuva'ea rehe. 19Pehe reki pehendu katu Cristo'ga mombe'ua. Ojipe'ḡa nhaporemõ okwaha penemiendukatua. Nurã ji roryroryvamo pe ndehe. A'e ji pe me a'ero: Peko katu kwaha ti, a'e ji. Tapekote'varuhukwahavi ti, a'e ji pe me no.

20Tupana'ga onoḡatue'yimi nhandepy'a. Ga po ti kotihĩ omombi pe hugwi Satanás'ga popoakara anhaḡa ruvihavuhu'ga popoakara nehẽ. Pe po ti Satanás'ga hoheramo a'ero nehẽ.

Nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga ti tomombyry pe me.

²¹Timóteo'ga – ga oporavyky ji pavēi – ga omondouka onhi'iġa pe me. Na jitehe Lúcio'ga omondouka onhi'iġa Jasão'ga pavēi Sosípatro'ga pavēi. Jire'yja'ġa ko ġa judeus'ġa.

²²⁻²⁴Gaio'ga omondouka onhi'iġa pe me no. Garonga pype ji ruvi kiro. Garonga pype jitehe Cristo'gareheve'ġa onhimono'ono'ō jipi. Erasto'ga omondouka onhi'iġa pe me no. Gaha gwereko katu itambere'ia cidadepeve'ġa nduvihava'ġa pe. Quarto'ga nhaneirú'ga omondouka onhi'iġa pe me no.

Ji ko Tércioramo. Jihi akwatija koha Paulo'ga repyga. Cristo'gareheva'ero ji amondouka nhinhi'iġa pe me no.

Paulova'ea ombohete Tupana'ga

²⁵Timbohete ti Tupana'ga. Gaha pe mbojiko hete Cristo'ga rehe. A'ea pe ko ji ei jipi ji imombe'urame Tupana'ga remimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe. A'ea Tupana'ga okwahavuka yvyakotyve'ġa pe aġwamo. Ymyagwera jate ga ndokwahavukari a'ea ahe ve. A'ero onhimi ahe ve. ²⁶Aġwamo ki a'e te ikwatijara okwahavuka pa nhande ve – kiroki ikwatijara Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea okwatija hako. A'ereki aġwamo Tupana'ga okoe'ymive'ga e'i: “Akwahavuka ji kiro ojipendyhyga'ġa pe nhaporemo tojiko pa ti ġa Cristo'ga rehe ga rendukatuavo,” ei Tupana'ga.

²⁷Tupana'ga jate okwaha hete. Gaha jate ko Tupanetero. Timbohete ti ga avuirama a'ero. A'ereki Jesus Cristo'ga omboheteuka ga nhande ve. Na tuhē. Amém.